SVEIKINIMAI

ŠVIETIMAS

DABAR BELIEKA TIK AUGTI – **Petras Maksimavičius** 4

MINĖJIMAI

DIEVO RYKŠTĖ IR MALONĖ – **Bronius Makauskas** 6

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

PIRMAS ĮSPŪDIS APSILANKIUS ABIEJŲ TAUTŲ RESPUBLIKOS KRESŲ MUZIEJUJE SEINUOSE – **Darius Vilimas** 10
LLD 2023 METŲ RENGINIAI – **LLD inf.** 26

ŽMONĖS

JUOZAS GYLYS NUGYVENĘS VISĄ ŠIMTMETĮ – **Aldona Vaicekauskienė** 13

KNYGŲ LENTYNOJE

„TIK TIEK ŠIAME PASAULYJE MŪS LIEKA, KIEK IŠDALIJAME SAVĘS KITIEMS.“ (JANINA ALEKSAITĖ) – **Jurgita Stankauskaitė** 16

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

ANAPUS SAULĖS MES SUSITIKSIM... IN MEMORIAM A. A. VIKTORUI MURAUSKUI – **Božena Bobinienė** 18
ONA GRĖBLIŪNIENĖ 20

IŠ MŪSŲ PRAEITIES

„KĄ ČIA PALIKSI – TEN GAUSI“ – **Greta Valinčiūtė** 22

KALBOS KERTELĖ

ŠVENTĖMS BESIRUOŠIANT – **Birutė Burdinaitė-Ołów** 25

SKELBIMAI

Viršeliuose:
Šių metų Punsko eglutė (Valdo Žilionio nuotr.)
Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos pirmokai su auklėtoja Irena Vaicekauskiene ir dainininkų vadovu Juozu Pilecku (Birutės Stoskeliūnienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS
16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA
Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Ołów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius, Rasa Žukauskienė, Jurgita Stankauskaitė, Božena Bobinienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2023-12-18

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Redakcijos ir leidinio rėmėjų nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita
BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

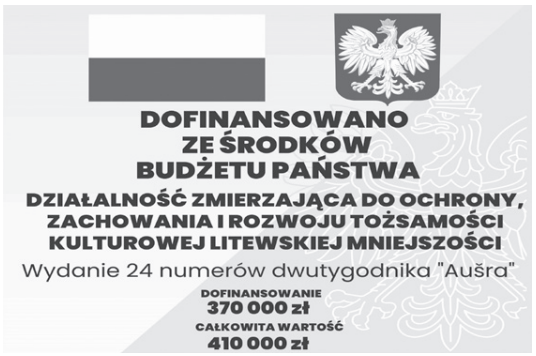

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Projektą „*Lenkijos lietuvių tautinio sąmoningumo ugdymas*“ iš dalies remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas (*gauta parama per projekto įgyvendinimo laikotarpį – 8000 eurų*).

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Mieli skaitytojai!

Irena Gasperavičiūtė

Palydime 2023-iuosius su viltimis ir svajonėmis, su atliktais prasmingais ar tik su planuojamais atlikti darbais. 2023-ieji ir darbingi, ir keisti. Keisti ypač Seinuose, kurie „iki dantų apsiginklavo“ granito paminklais ir lentomis. Ypač šiandienos kontekste, kai ant Seinų kunigų seminarijos sienos neįmanoma pakabinti atminimo lentos Vincui Kudirkai, kai Seinų bazilikoje neleidžiama įamžinti kovojusiųjų už lietuviškas mišias atminimo, ypač prasmingas atrodė lietuvių kalbos sugrąžinimo į Seinų baziliką 40 metų jubiliejaus minėjimas. Ta proga Elenos ir Algirdo Nevulių finansuota atminimo lenta giesmininkams, pagalbininkams ir Šventajam Tėvui Jonui Pauliui II guli „Lietuvių namuose“ ir lauks, kada jai bus leista patekti į šiai lentai skirtą vietą Seinų bazilikoje. Esu įsitikinusi, kad teisingumas visada laimi. Tai rodo ir mūsų tautos istorija. Reikia tik neišsižadėti savo principų ir vertybių. Galvą lenkiu prieš lietuvius patriotus, kurie prieš 40 metų Seinų bazilikoje gynė gimtąją kalbą, o šiandien – Žagarių bažnytėlės tikinčiuosius, ginančius savo teises į gimtąjį žodį šioje šventovėje.

Nesinori minorine gaida baigti paskutinio šių metų žodžio skaitytojams, tad pasitelksiu Janinos Aleksaitės poezijos posmą:

Kaip angelo sparnai
Mus gaubia
Apsnigtos eglaičių šakos
Kai einame Kalėdų pasitikt
Varpeliai gaudžia širdyje
O tolumoj devyniaragis elnias matos
Kaip saulę devynragėj pynėje
Pasauliui neša
Kad džiaugsmas gimtų manyje ir tavyje

Linksmų Jums šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų metų!

„Šviesa spindi tamsoje, ir tamsa jos neužgožė“ (Jn 1,5).

Brangūs tikintieji, visi geros valios žmonės,

būkite pasveikinti su šventomis Kalėdomis! Tai – viena džiugiausių švenčių, ji mus apsupa spindinčiomis šviesomis, nepakartojamomis šventinėmis giesmėmis ir dovanų gausa. Priežasties džiaugsmui daugiau, nei pakanka – juk gimė Išganytojas! Nepamirškime šios – tikrosios – džiaugsmo Priežasties. Betliejaus stebuklas liudija Dievo priartėjimą. Kaip piemenys skubėjo pas gimusį Išganytoją, taip ir mes esame pašaukti ieškoti tiesos ir prasmės, atrasti Jį patį – gyvąjį Dievą, atėjusį tam, kad nė vienas nepražūtų, bet turėtų amžinąjį gyvenimą.

Giliausia Kalėdų prasmė – tai, ką iš tikrųjų švenčiame, – yra Viešpaties ištikimybė, Jo nuolatinis buvimas su mumis ir dėl mūsų. Jėzaus Motinai Marijai buvo pasakyta, kad jos Sūnus vadinsis Emanuelis, tai reiškia: „Dievas su mumis.“ Viešpats mūsų nepamiršta, nepalieka, Jis yra šalia net tada, kai Jo nepastebime ar esame išsiblaškę dėl savo gyvenimo rūpesčių. Kalėdos vėl mums primena šį Dievo artumą.

Esame pašaukti ne vien gėrėtis idiliška Prakartėlės vaizdu, bet tęsti Jėzaus misiją. Viešpats ateina apsigyventi tarp mūsų kiekvienos dienos istorijoje. Jo gimimas nutiesia tiltą tarp žemės ir dangaus, tad su savo artimaisiais sėsdami prie Kūčių ir Kalėdų stalo prisiminkime ir tuos, kurie vargsta, jaučiasi apleisti, kuriuos žeidžia sudužusių santykių šukės. Būtent šioje kasdienybėje visi esame pašaukti skelbti Gerąją naujieną, kad Viešpats yra arti.

Šventa ir džiaugsminga Kalėdų naktis atnaujina žmogiškojo artumo troškimą. Tegul bendrystė ir atjauta tampa džiugiu Kalėdų ženklu šeimoms, bendruomenėms, visiems po pasaulį pasklidusiems lietuviams. Trokštame, kad būtų gera kartu, kad būtų atkurtos nutrūkusių santykių gijos. Todėl neuždarykime Betliejaus tvartelio durų ir kasdienybėje. Už tų durų įvyko tai, kas perkeitė pasaulį, tavo ir mano gyvenimą, milijonų žmonių gyvenimus. Atverkime savo širdies duris kiekvienam, kam reikia pagalbos.

Švęsdami Kalėdas su didžiuliu skausmu žvelgiame į karo draskomas šalis, ypač – Ukrainą ir Jėzaus gimtąją žemę. Pranašas Izaijas gimsiantį Mesiją pavadino Taikos kunigaikščiu. Meldžiame Jo sustabdyti tuos, kurie vykdo agresiją, ir padėti įveikti bet kokią nesantaiką tarp žmonių ir tautų. Tegul ginklų žvangėjimas neužgožia žmonėms ramybę skelbiančių angelų balsų.

Nepaisydami visų sunkumų, išlaikykime Dievo mums dovanojamą viltį. Kaip rašė italų kunigas, rašytojas ir kovotojas už savo šalies laisvę Primo Mazzolari: „Neužgesinama viltis verčia mus pakelti galvas ir atverti širdis ateinančiam Viešpačiui. O priežastis yra tik viena, ir ji aiškiomis raidėmis užrašyta Jono evangelijoje: „Šviesa spindi tamsoje, ir tamsa jos neužgožė“ (Jn 1,5). Gyvenkime šia viltinga žinia ir dalinkimės ja su visais.

Džiugių ir taikingų šv. Kalėdų visiems ir kiekvienam!

Arkivyskupas Lionginas Virbalas, SJ,
Lietuvos Vyskupų Konferencijos
Delegatas užsienio lietuvių katalikų sielovadai

Dabar belieka tik augti

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Petras Maksimavičius

Vincas Kudirka, besimokydamas Varšuvoje XIX a. pabaigoje, parašė eilėraštį „Gražu, gražiau ir gražiausia“, kuris greit pateko į mokyklinius vadovėlius. „(...) Gražiausia vienok esti akimis matyti, kad širdims ir žodžiams ir darbai atsako.“ Apie reikalą Suvalkuose steigti lietuvišką mokyklą diskutuota beveik kelis dešimtmečius. Šis klausimas buvo vis keliamas, tačiau tam tikras lūžis neįvykdavo. Jau tada buvo matyti, kad Suvalkuose daugėja jaunų lietuviškų šeimų, o atsivėrus Šengeno erdvei ir Lietuvoje įvedus eurą, šis miestas jos piliečiams tapo ne tik tranzito, bet ir traukos centru. Lietuvių kalbos poreikis didėjo. Daugėjo taip pat bendrų lietuvių ir lenkų įmonių, kur buvo juntamas įvairių sričių specialistų, mokančių lietuvių kalbą, stygius. Žinoma, drąsiau galvoti apie lietuvišką mokyklą Suvalkuose paskatino ir Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos istorija.

Petro Maksimavičiaus nuotr.

Suvalkų lietuvių mokyklos atidarymas

Seinuose 2005 metais buvo šiek tiek kitokia padėtis nei dabar Suvalkuose. Į „Žiburio“ mokyklą atkeliavo uždaromų Krasnagrūdos, Aradnykų, Klevų mokyklų mokiniai, todėl iš karto buvo galima mąstyti apie visų reikiamų klasių atidarymą. Suvalkuose – kiek kitaip. Čia pradėta nuo vaikų darželio ir priimtas sprendimas kasmet steigti naują pagrindinės mokyklos klasę. Taigi kiekvienais naujais mokslo metais ugdymą pradės vis nauja klasė, kol mokykla pasieks 8 klasių skaičių.

Steigiant lietuvišką mokyklą Suvalkuose labiau kryptingi darbai prasidėjo 2017 m. Tada imta ieškoti patalpų vaikų darželiui. Kaip galima buvo numatyti, šis procesas nebuvęs lengvas. Greit paaiškėjo, kad beveik 70.000 gyventojų ir daugiau kaip 512 mln. metų biudžetą turinčiame mieste savivaldybė nelinkusi padėti spręsti patalpų klausimą. Padėties nepakeitė ir daugybė susitikimų su miesto valdžios atstovais. Buvo kreipiamasi ne tik į miesto savivaldybę. Prašyta Palenkės vaivados, Vidaus reikalų ir administracijos ministerijos, kuri rūpinasi Lenkijoje tautinių mažumų klausimais, ir net paties premjero pagalbos. Kaip ir steigiant Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklą, suvalkiečių reikalais greit susidomėjo Lietuvos valstybės atstovai. Nuo pat pradžių rėmė ir aktyviai angažavosi LR konsulato Seinuose vadovai. Taigi greit Suvalkuose pradėjo lankytis aukšto rango Lietuvos politikai, Vyriausybės atstovai, įvairių Seimo komitetų nariai. Suvalkų lietuviškos mokyklos klausimas pateko į Lietuvos ir Lenkijos politikų ir pareigūnų susitikimų darbotvarkes. Žiūrint iš laiko perspektyvos, kiekvienas toks vizitas, straipsnis spaudoje ar parašyta atmintinė artino prie pagrindinio tikslo. Didelį biurokratinį darbą kuriant darželį, vykdant patalpų remonto darbus, vėliau organizuojant mokyklos struktūrą atliko Seinuose veikiantis Vysk. A. Baranausko fondas ir jo vadovybė. Nestigo energijos ir Lenkijos lietuvių bendruomenės jaunosios kartos atstovams, kurie dar prieš darželio įsteigimą kantriai ir metodiškai organizavo „Lietuvišką vakarą“, būrė tėvus, kūrė ansamblius. Manau, kad tas šiek tiek kitomis priemonėmis nei anksčiau organizuotas kultūrinis gyvenimas ir visų ligi šiol Suvalkuose veikiančių saviveiklininkų būrimas bendram tikslui davė gerų rezultatų. Tikriausiai daugelis vis labiau suprato, kad kuriami bendri namai, kurie tarnaus visiems, nepaisant turimos

patirties ar veiklos tradicijų.

Greit paaiškėjo, kad 2020 m. įsteigtas lietuvių vaikų darželis veikia gerai, vaikų daugėja ir nepaisant įvairių sunkumų klojamas pagrindas pagrindinei mokyklai. Po daugybės paieškų surastas pastatas A. Mickevičiaus g. 5, kurį jo savininkas sutiko parduoti už prieinamą kainą. Vėl pagalbos ranką ištiesė Lietuvos valstybė. Baigiantis 2022 metams pastatas buvo nupirktas ir prasidėjo remonto bei projektavimo darbai. Gavus reikiamus leidimus, pradėti statybų darbai. Jie užtruko, todėl pirmieji Suvalkų lietuvių pagrindinės mokyklos mokiniai buvo registruoti Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje ir čia pradėjo mokslus. Baigiantis 2023 m. dalis patalpų Suvalkuose pritaikyta mokyklai, kita dalis dar bus remontuojama, gal iškils naujas priestatas. Svarbu, kad vaikų darželis ir mokykla veikia. Pavyko ilgus metus trukusias diskusijas paversti konkrečiais darbais. Džiugu, kad šiuos konkrečius darbus pradėjo jaunosios kartos atstovai. Negalime užmiršti, kad bendruomenė bus stipri ir galės išlikti, jeigu gebės darbus, pareigas ir atsakomybę perduoti jaunesniajai kartai. Taip buvo Punsko licėjaus arba Seinų „Žiburio“ mokyklos atveju.

Š. m. gruodžio 8 d. įvyko Suvalkų lietuvių pagrindinės mokyklos atidarymo iškilmės. Jos prasidėjo lietuvių vaikų darželyje. Čia apsilankė pirmoji ponia Diana Nausėdienė bei gausus būrys svečių iš Lietuvos. Mokytojai, darželinukai ir jų tėvai dėkojo Lietuvai už sudarytas galimybes Suvalkuose mokytis lietuviškai, parodė trumpą meno programą.

Vėliau svečiai nuvyko į Švč. Jėzaus Širdies bažnyčią, kur jų jau laukė vietos valdžios atstovai, Suvalkuose gyvenantys lietuviai bei lietuviškų organizacijų, švietimo ir kultūros įstaigų vadovai. Šv. Mišias atnašavo Lietuvos vyskupų konferencijos atstovas, atsakingas už užsienyje gyvenančių lietuvių katalikų sielovadą, arkivyskupas Lionginas Virbalas.

Petro Maksimavičiaus nuotr.

Suvalkų lietuvių pagrindinė mokykla

Šv. Mišioms pasibaigus iškilmių dalyviai nuėjo prie šalia esančio lietuviškos mokyklos pastato, kur įvyko oficiali jos atidarymo ceremonija. Juostą perkirpo: pirmoji ponia Diana Nausėdienė, LR švietimo, mokslo ir sporto viceministras Ramūnas Skaudžius, LR konsulato Seinuose vadovas Genadijus Mackelis, Vysk. Antano Baranausko fondo tarybos pirmininkė Jolanta Jonušonytė bei Suvalkų miesto prezidentas Česlavas Renkievičius (Czesław Renkiewicz). Patalpas pašventino arkivyskupas L. Virbalas. Lenkijos lietuvių bendruomenės pirmininkė Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė trumpai papasakojo apie lietuvių vaikų darželio ir mokyklos kūrimo istoriją, padėkojo Lietuvai už suteiktą visokeriopą paramą kuriant šias švietimo įstaigas. Vėliau pirmieji pagrindinės mokyklos mokiniai iškilmingai pasižadėjo stropiai mokytis ir ateityje saugoti lietuvių tradicijas, atliko trumpą meno programėlę.

Pirmoji ponia Diana Nausėdienė, kreipdamasi į iškilmių dalyvius, akcentavo lietuviškojo švietimo svarbą saugant tautinę tapatybę. Linkėjo Suvalkų lietuviams būti ištvermingiems ir saugoti protėvių tradicijas. LR užsienio reikalų ministro Gabrieliaus Landsbergio sveikinimus perskaitė LR URM Globalios Lietuvos departamento direktorė Lina Žukauskaitė. Pasidžiaugti kartu su Suvalkų lietuviais atvyko daug garbingų svečių, tarp jų buvęs LR premjeras Saulius Skvernelis, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Užsienio reikalų ministerijos pareigūnai, LR ambasados Lenkijoje ir konsulato Seinuose vadovai bei daug kitų.

Petro Maksimavičiaus nuotr.

Pirmoji ponia D. Nausėdienė Suvalkų lietuvių vaikų darželyje

Dievo rykštė ir malonė

Keturiasdešimties metų (1947–1983) pastangas dėl lietuvių pamaldų Seinų bazilikoje susigrąžinimo prisimenant

Bronius Makauskas

Tęsinys.
Pradžia „Aušros“ š. m. 23 nr.

Lietuviškų pamaldų Seinų bazilikoje problema (ir ne vien ši) išėjo už Lenkijos episkopato kontrolės ribų. Į Lomžos kuriją ir Episkopato sekretoriatą plaukė JAV, Australijoje, Kanadoje, Vokietijoje, Brazilijoje, Didžiojoje Britanijoje ir kitur gyvenančių lietuvių protesto laiškai. Vyskupas Sasinovskis (Sasinowski) pagaliau buvo priverstas reaguoti viešai užsienio lietuvių katalikiškoje spaudoje. Sulaukdavo reakcijų. Štai viena iš jų.

Atsakymas vyskupui Sasinovskiui, parašiusiam laiškus „Tėviškės Žiburių“ ir „Pasaulio Lietuvių Katalikų Žinyno“ redaktoriams (ištraukos – B. M.)

„Tėviškės Žiburiai“ nr. 48, 1976, lapkritis, 25 d.

Ekscelencija,

Gavome Jūsų laiškus, rašytus spalio 23 d. „TŽ“ ir „PLKŽ“ redaktoriams. Juose atsiliepiate į „TŽ“ 1976 m. 35–36 nr. vedamąjį „Trikampis pavojuje“ ir pateikiate žinių apie Suvalkų trikampio lietuvius. Už tuos laiškus Jums reiškiame padėką. Tai istorinė staigmena. Mūsų žiniomis, tai bene pirmą kartą lenkų tautybės vyskupas atsiliepė į lietuviško laikraščio straipsnį lietuvių kalba. Tai rodo, kad Ekscelencija domitės lietuvių reikalais, sekate jų gyvenimą ir bandote spręsti jų sielovados problemas. Be to, minėtuose laiškuose pateikiate smulkesnių žinių apie Suvalkų trikampio lietuvius, kurių Š. Amerikoje trūksta dėl „geležinės uždangos suvaržymų“.

Deja, minėtuose Jūsų laiškuose yra dalykų, reikalingų kritiško žvilgsnio. Pozityvią jų pusę užtemdo kalbos tonas. Jūs mus vadinate šmeižtų skleidėjais ir demagogais. Rašote: „Ar „TŽ“ redaktoriai nori išreikšti savo katalikiškumą šmeižtais?“ Kitoje vietoje: „Įdomu, ar demagogai iš „TŽ“ galėtų įrodyti nors vieną kunigą lietuvį, dirbantį Suvalkų trikampyje, kuris būtų nukeltas Lenkijos gilumon?“ Tai išsireiškimai, kurie nesiderina su vyskupo orumu. „Šmeižti“ reiškia apkalbėti, dergti, juodinti, garbę plėšti. O daiktavardis „šmeižtas“ reiškia apkalbą, dergimą, juodinimą. Žodis „demagogas“ lietuvių kalboje reiškia suvedžiotoją, apgaulingą kurstytoją. Taigi, pavartodamas tokius terminus, Ekscelencija, išreiškiate mums paniekinimą, o mūsų katalikiškumą identifikuojate su šmeižtu. Atsikirsdami ir mes galėtume kvestionuoti Jūsų katalikiškumą, bet žinome, kad abipusiais kirčiais Suvalkų trikampio lietuvių problema nebus išspręsta. Be to, manome, kad minėtasis „TŽ“ straipsnis nėra nuoširdaus rūpesčio išreiškimas, atkreipimas dėmesio į problemą, kuri jau laukia sprendimo 30 metų. Jis neturi nieko bendro su demagogija ar šmeižtais. Galimas dalykas, kad „TŽ“ straipsnis pasiekė Jus per vertėjus, kaip ir mums skirtas Jūsų laiškas. Tuo būdu galėjo įsibrauti su vyskupo orumu nesiderinantys išsireiškimai.

Kalbant apie nacionalinį lenkų agresyvumą šventovėse, minėtame „TŽ“ nr-je pasakyta: „Ne tik mišriose, bet ir grynai lietuviškose parapijose dirba lenkai kunigai, o lietuviai nukelti Lenkijos gilumon.“ Taip rodo faktai. Iš Suvalkų trikampio yra kilęs ne vienas lietuvis kunigas, bet jų šiandieną toje srityje ten nėra – jie dirba Lenkijos gilumon. Pvz., tokių tarpe yra kun. Alfonsas Jurkevičius ir kun. Bronius Kuculis, abu kilę iš Šlynakiemio kaimo. Natūrali jų vieta juk būtų Suvalkų trikampyje ar kitose lietuvių gyvenamose srityse. Dabar gi lenkai kunigai turi vargti mokydamiesi lietuvių kalbos, o lietuviai kunigai dirba kitataučiams. Minėtame „TŽ“ straipsnyje nepasakyta, kad jie dabar nukelti. Matyt, savo laiku nebuvo jiems sąlygų pasilikti lietuviškose srityse. Pagaliau, kaip ten nebūtų, faktas lieka faktu, kad šiandien jų Suvalkų trikampyje nėra. O jiems pasikviesti dabartiniais laikais sunku nebūtų. Kunigų pasikeitimas tarp vyskupijų yra plačiai praktikuojamas. Tokios iniciatyvos imasi vyskupai reikalo atveju, nelaukdami vienos ar kitos pusės prašymų. Ekscelencija savo laiške sakote: „Mūsų vyskupijoje trūksta lietuvių kunigų ir todėl kunigai lenkai mokosi lietuvių kalbos.“ O trūkumą juk galima pašalinti, pasikviečiant lietuvius kunigus iš kitų Lenkijos sričių. Malonu girdėti, kad lenkai kunigai mokosi lietuvių kalbos, bet net ir geriausiai išmokęs tos kalbos kitatautis kunigas niekad negalės atstoti lietuvio kunigo dėl psichologinių ir kultūrinių motyvų. Lietuvių kunigų stoka Suvalkų trikampyje aiškiai rodo, kad lietuviai ten neturi pakankamai savų

dvasinių vadų ir dėl to lengvą dirvą gali rasti ateistai.

Ekscelencija rašote, kad Suvalkų trikampyje „grynai lietuviškų parapijų visai nėra“. Jei tą grynumą matuosime 100 proc., žinoma, turėsime pripažinti, kad „grynai lietuviškų parapijų visai nėra“ ne tik Suvalkų trikampyje, bet ir Š. Amerikoje. Mūsų žemyne, t. y. Š. A., grynai lietuviškomis parapijomis vadiname tas, kuriose daugumą sudaro lietuviai ar bent pagrindinę dalį, kuria remiasi parapijos gyvenimas. Tokiose parapijose lietuvio kunigo buvimas yra būtinas, jei norima pasiekti gerų rezultatų. Toks grynumas turėta galvoje rašant ir apie Suvalkų trikampio lietuvių parapijas. Savo laiške kun. Pugevičiui Ekscelencija rašote, kad esama 70 proc. lietuvių Punsko parapijoje, Smalėnų – 45 proc., Seinų – 20 proc. Tai statistika, kuri sudaryta turbūt tos srities dvasininkų. Kyla klausimas, ar ji tiksli? Prel. Zlotkowskis, sudarydamas statistiką Seinų parapijoje po II pasaulinio karo, beveik visai nerado lietuvių. Jeigu ir dabar toji statistika būtų sudaroma visai laisvomis sąlygomis, galimas dalykas, būtų visai skirtinga lietuvių naudai. Juk tai sritis, kurioje lietuviai nuo 1920 m. buvo nuolat persekiojami tuometinės Lenkijos valdžios. Tad užsirašymas lietuviu tebėra tam tikros rizikos dalykas, nes spaudimo netrūksta ir dabar. Kai kurie lietuvių šaltiniai, pvz., Br. Kviklys, „Mūsų Lietuva“, t. III, 496 p., nurodo, kad Punsko parapijoje yra 4000 asmenų, kurių 3000 lietuvių, t. y. 75 proc., o apie Smalėnus sakoma, kad „apylinkės daugiau lietuviškos negu lenkiškos“ (LE, t. XXVIII, p. 162). Galimas dalykas, kad ir Seinų parapijoje yra šiek tiek didesnis lietuvių nuošimtis, nei oficialiai nurodoma. Pagaliau tie nuošimčiai gali būti didesni ar mažesni, tačiau jie rodo lietuvių kunigų reikalingumą.

Pasaulio lietuvių dėmesį atkreipė ypač Seinų lietuvių problema. Jau visiems žinoma, kad Seinų bazilikoje reguliarios lietuviškos pamaldos neleidžiamos. Jos laikomos mažoje buvusioje protestantų šventovėje. Ekscelencija manote, kad tai geras sprendimas, nes tuo būdu esą išvengiama ginčų tarp dviejų tautybių. Betgi, kaip matote, dėl to iškilo dar didesnis ginčas. Lietuviai jaučiasi išstumti iš bazilikos, į kurią jie turi tiek pat teisių, kaip ir kitos tautybės tikintieji. Jeigu tokioje antraeilėje tikinčiųjų situacijoje atsirastų lenkai, ar būtų patenkinti? Dėl to nėra ko stebėtis, jeigu Seinų parapijos lietuviai laiko tai diskriminacija, savotišku pažeminimu, kurio neturėtų būti krikščioniškoje bendruomenėje.

Ekscelencija rašote, kad lietuvius kursto ateistai. Iš Suvalkų trikampio atvykstantieji Kanadon to nepatvirtina. Jų manymu, tai lenkų sugalvotas dalykas, kaip ir Jūsų laiške minimas girtų lietuvių giedojimas Seinų bazilikoje po lenkiškų pamaldų. Tai neįtikėtinas dalykas, nes pagal tuos lenkus išeitų, jog visa Seinų lietuvių kova už savo teises bazilikoje tėra ateistų ir girtų darbas. O pagaliau jeigu ir ateistai padėtų lietuviams kovoti už savo teises, atliktų humanišką darbą. Kaltė tuo atveju atsakingiems lenkų pareigūnams, kurie sudaro tokias situacijas, kurias gali išnaudoti ateistai. Bet, sakytume, ta prielaida apie ateistų talką nėra pagrįsta, ji sugalvota lietuviams kompromituoti. Jei lietuviai kovotų prieš religiją, sakytume, tai ateistų darbas. O dabar lietuviai prašo leidimo turėti reguliarias savo pamaldas bazilikoje, kad kaip kurį laiką ir seniau buvo. Kai toks leidimas bus duotas, visi „ateistiniai“ ginklai bus išmušti iš rankų.

Ekscelencija! Dabartinis lenkų dvasiškių ir dalies pasauliečių užsispyrimas kovoti su lietuviais dėl pamaldų bazilikoje skatina lietuvius į ateizmą. Juk yra žinoma iš patirties, kad panašios lenkų-lietuvių kovos religinėje srityje daug lietuvių nuvedė į ateizmą. Jei lietuviai Seinuose, t. y. bazilikoje, nori pamaldų, dvasiškiai turėtų ne tik nekliudyti, bet ir džiaugtis, jiems padėti. Kiekvienas neutralus stebėtojas pasakytų, kad žmonių, šiuo atveju lietuvių, vijimas iš bazilikos nėra geros sielovados ženklas. Kai bus deramai sutvarkytas lietuvių pamaldų reikalas Seinų bazilikoje, išsispręs ir kitos su tuo susijusios problemos.

Bronius Makauskas dėkoja Popiežiui Jonui Pauliui II

Baigdamas savo laišką Ekscelencija rašo: „Aš esu ramus, kad lietuviams skriaudos nedarome. Jie yra patenkinamai aptarnaujami sielovada savo gimtąja kalba...“ Mums čia betgi kyla klausimas: ar Ganytojas gali būti ramus, kad jo ganomųjų bendruomenėje nėra ramybės? Iš lietuvių pusės žiūrint matyti, kad Seinų lietuviai yra skriaudžiami. Jei nebūtų skriaudos, nebūtų ir esamos kovos. Ta linkme pasisakė ir JAV lietuvių Kunigų Vienybė savo suvažiavime Čikagoje. Tai pripažino ir prel. Tulaba, kuris šioje byloje užima pačią švelniausią poziciją. Taigi, vieni mato skriaudą, kiti ne. Čia mes ir išsiskiriame. Ir kol skriauda nebus įžvelgta atsakingųjų, sunku tikėtis patenkinamo sprendimo ir tikros ramybės. Mes betgi tikimės, kad ganytojiška Jūsų širdis įžvelgs lietuviams daromą skriaudą ir padarys palankų sprendimą. Tuomet malonu bus paskelbti džiugią žinią. Ji, be abejonės, bus pažymėta ir „Pasaulio Lietuvių Katalikų Žinyne“.

Pagarbiai Jūsų – „Tėviškės Žiburiai“

Lomžos vyskupą viešai, kartu ramindamas lietuvius ir papeikdamas kritikus, užtarė prelatas Ladas Tulaba, atsakydamas į Australijos lietuvio veikėjo p. Laukaičio straipsnį „Tėviškės aiduose“, paskelbtą po pastarojo apsilankymo Suvalkų krašte.

„Tėviškės Aidai“, 1976, nr. 37, rugsėjo 18, Melbourne

Prelatas Ladas Tulaba, Pontifikalinės Lietuvių šv. Kazimiero Kolegijos rektorius Romoje (laiško ištrauka – B. M.)

(...) Atskirą žodį noriu pasakyti dėl santykių su lenkais. Turime visada ir visur būti realistais. Šia prasme turime bent bendrauti su lenkais. Neturime leistis, kad kiti pasinaudotų mumis saviems interesams realizuoti. Bet iš savo pusės neturime atstumti nė vieno, kuris gali būti mums naudingas mūsų siekimų realizavimui. Jie mums daug kur gali ir yra naudingi. Lenkai mums padarė daug skriaudų, bet tai praeitis. Ateitį turime kurti užmiršdami skriaudas, dovanodami kaltes, siekdami bendradarbiavimo su visais. Vienomis rankomis, tik savomis jėgomis, n e p a s i e k s i m e, ko siekiame.

Ponas Laukaitis, apsilankęs Suvalkų trikampyje, rado reikalinga aliarmuoti pasaulio lietuvius, kad Seinuose parapijos bažnyčioje neleidžiama lietuviams

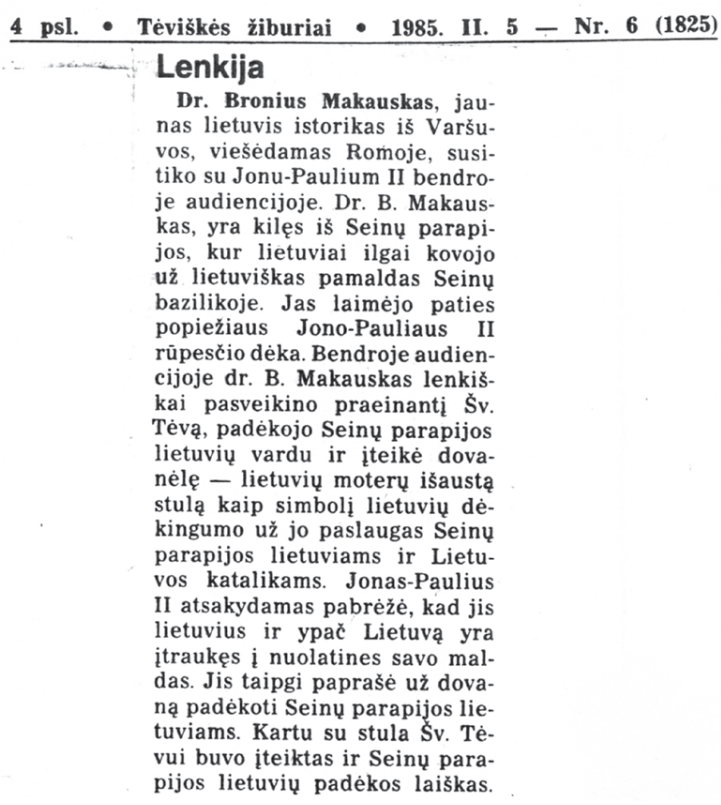

4 psl. • Tėviškės žiburiai • 1985. II. 5 — Nr. 6 (1825)

Lenkija

Dr. Bronius Makauskas, jaunas lietuvis istorikas iš Varšuvos, viešėdamas Romoje, susitiko su Jonu-Paulium II bendroje audiencijoje. Dr. B. Makauskas, yra kilęs iš Seinų parapijos, kur lietuviai ilgai kovojo už lietuviškas pamaldas Seinų bazilikoje. Jas laimėjo paties popiežiaus Jono-Pauliaus II rūpesčio dėka. Bendroje audiencijoje dr. B. Makauskas lenkiškai pasveikino praeinantį Šv. Tėvą, padėkojo Seinų parapijos lietuvių vardu ir įteikė dovanėlę — lietuvių moterų išaustą stulą kaip simbolį lietuvių dėkingumo už jo paslaugas Seinų parapijos lietuviams ir Lietuvos katalikams. Jonas-Paulius II atsakydamas pabrėžė, kad jis lietuvius ir ypač Lietuvą yra įtraukęs į nuolatines savo maldas. Jis taipgi paprašė už dovaną padėkoti Seinų parapijos lietuviams. Kartu su stula Šv. Tėvui buvo įteiktas ir Seinų parapijos lietuvių padėkos laiškas.

Informacija „Tėviškės žiburiuose“

turėti pamaldų sava kalba. Netiesioginiai metami kaltinimai ir man, būk tai aš pataikauju Lomžos vyskupui, ir tuo būdu kenkiu lietuvių reikalui. Jis taip pat reikalauja, kad lietuviai protestuotų, kad boikotuotų vyskupo pastangas duoti kitas galimybes lietuviams melstis sava kalba. Ponui Laukaičiui bandžiau aiškinti žodžiu, kokia yra tikroji tenai padėtis, bet jis nenorėjo klausytis, jis dedasi visą žinąs. Tikrumoje tačiau jis tikrai nežino, ką rašo ir ką reikalauja.

Seinų lietuvių reikalais tenka rūpintis jau virš 20 metų. Jų teisėtus reikalavimus girdėjome ir girdime. Esame gerai, ir ne iš vienos pusės informuoti. Nėra jokios abejonės, kad Seinų lietuviai yra skriaudžiami. Reikia jiems padėti. Kaip? Čia yra visas klausimas.

Seinų lietuviams galima padėti, bet ne protestais ir boikotavimu vietinio vyskupo, o kantriai aiškinantis ir įtikinant. Vysk. Sasinovskis yra vienintelis iš visų buvusių Lomžos vyskupų, kuris leidžiasi į kalbas ir nori lietuviams duoti bent dalį to, ko prašo. Statydami griežtai klausimą ir reikalaudami visu šimtu nuošimčių nieko nelaimėsime ir galime visko nustoti. Šv. Sostas neišeis prieš Lenkijos Episkopatą dėl to, ar Seinuose lietuviai turi melstis bazilikoje ar kitoje bažnyčioje.

Turiu tikrų įrodymų, kad lietuviams kovoje prieš vyskupą drumsčia vietiniai ir iš kitur atvykę komunistiniai agentai. Komunistai – lenkai ir lietuviai turi aiškaus intereso drumsti santykius tarp vyskupo ir tikinčiųjų. Taigi visų pirma reikia įtikinti geros valios lietuvius, kurių tikrai yra didžioji dauguma, kad nesileistų klaidinami tų, kuriems nerūpi malda, priešingai, kuriems rūpi atitraukti žmones nuo Dievo.

Dariau visa ir darysiu, kad įtikinčiau Seinų lietuvius priimti tai, ką vyskupas duoda. Bet toliau reikalauti, kad duotų daugiau. Taigi ne boikotuoti, bet remti ir Seinuose duotą bažnytėlę, ir Vidugiryje steigiamą naują, visai lietuvišką parapiją. Pasiekus šitai,

reikalauti teisės melstis ir bazilikoje. Bet reikalavimai turi būti korektiški, be išsišokimų, triukšmavimų, ypač švęstoje vietoje. Šituo keliu eidami galėsime pasiekti daugiau, negu gali atrodyti. Šiuo keliu kviečiau ir kviečiu eiti Seinų lietuvius. Su Lomžos vyskupu Sasinovskiu palaikiau ir palaikysiu santykius, kad jį palenkčiau tėviškai rūpintis jo diecezijoj gyvenančiais lietuviais. Laiškus, kuriuos rašiau vyskupui, rašiau aukščiau nurodyta mintimi: taigi ne išduodamas, bet gindamas Seinų lietuvių religinius reikalus. Nemanau, kad p. Laukaičiui daugiau yra prie širdies Seinų lietuviai, negu man.

Daugumos mūsų siekimai tie patys, bet pasiekiami laimėjimai skirtingi. Kad daugiau pasiektume, būkime apdairūs ir ypač vieningi.

Vyskupas Sasinovskis, turėdamas gerą ryšį su prel. L. Tulaba, jį klaidindamas ir išprovokavęs aukščiau cituojamą laišką, norėdamas dar kartą juo pasinaudoti saviems tikslams, 1981 metais Žolinių atlaidams prelatą bei Don Bosko lietuvių namų Romoje direktorių kun. Burbą pakvietė į Punską. Jie apsistojo pas Punsko kleboną prel. I. Dzermeiką. Seinų ir Punsko parapijiečių aktyvas turėjo galimybę pas mokytoją Joną Pajaujį pasikeisti su svečiais nuomonėmis ir pakartoti savo prašymus. Prelatas laikėsi savo anksčiau viešai pareikštos nuomonės.

Susitikimo metu prel. Tulabos paklausta, ar dvasininkams iš Romos numatyta atnašauti šv. Mišias lietuviams Seinų bazilikoje. Šis atsakęs, kad Ekscelencija Sasinovskis to nepasiūlęs. Jų vizito programa susijusi su Žolinių atlaidais Punske. Tai patyrę keli kovotojai dėl pamaldų bei šio krašto studentai Žolinių išvakarėse prie Punsko klebonijos suruošė iškilmingą vyskupo Sasinovskio sutikimą. Klebono I. Dzermeikos, prel. L. Tulabos ir kun. Burbos akivaizdoje jie paprašė vyskupo leidimo svečiams iš Romos po iškilmių Punske kitą dieną laikyti šv. Mišias Seinų bazilikoje. Svečiai, maloniai nustebę, sukluso. Vyskupas, aiškiai sutrikęs, pažadėjo „atsiklausti Seinų klebono ir duoti atsakymą“. Atsakymą vyskupas pateikė – kitą dieną pasibaigus atlaidams, vėlyvų pietų Punsko klebonijoje metu. Laiko suburti seiniškius į vienkartines pamaldas liko vos keletas valandų. Seinų parapijiečiai parodė nepaprastą organizuotumą. Vyskupas Sasinovskis svečių nelydėjo. Ir čia patirta buvo Dievo malonė. Per šv. Mišias Seinų bazilika ir šventorius buvo sausakimši. Tiek žmonių čia buvo susirinkę gal tik vyskupo Antano Baranausko ingreso metu. Iškilmingos šv. Mišios buvo atnašaujamos lietuvių kalba. Jautėsi didelis dalyvių susikaupimas, matėsi ašaros tikinčiųjų akyse. Vatikano kurijos protonotaras ir Pontifikatinės lietuvių šv. Kazimiero kolegijos rektorius prel. Ladas Tulaba pasakė įspūdingą, prasmingą pamokslą, iškeliantį dvasininkų, ypač Seinų vyskupijos ganytojų Antano Baranausko ir Antano Karoso, Seinų seminarijos profesūros ir jos auklėtinių, Seinų lietuviško spaudos židinio darbus ir nuopelnus Dievui ir Tautai. Pamokslą užbaigė mums skirtais ir, esu tikras, testamentiniais žodžiais: **„Ir dėl Dievo meilės, prašau ir maldauju jūsų, neprileiskite, kad tik mūrai čia lietuviškai kalbėtų!“** Išgyvenimai Punske ir ypač Seinuose leido prelatui Tulabai suprasti tikrąją Suvalkų krašto lietuvių padėtį ir jis reagavo su krikščioniška meile bei tautine atsakomybe.

Kitais metais Šventasis Tėvas buvo pakviestas į Vatikano radijo lietuvių sekciją. Čia prelatas Vytautas Kazlauskas popiežių Joną Paulių II lydinčių aukštų Vatikano pareigūnų bei gausaus būrio lietuvių dvasininkų akivaizdoje, rodydamas jam Lietuvos žemėlapy matomus Seinus, paprašė visų laisvo pasaulio lietuvių katalikų vardu spręsti Lomžos diecezijoje, Seinų parapijoje, susidariusios nenormalios lietuvių katalikų padėties, besitęsiančios jau arti 40 metų, klausimą. Šventasis Tėvas atsakė nuoširdžiai, kartodamas: „Turėkite viltį...“ Žinia tuoj pat buvo paskelbta per Vatikano radiją. Iš čia Šventasis Tėvas atvyko į Pontifikatinę šv. Kazimiero lietuvių kolegiją, pabendravo su jos vadovybe, dėstytojais, klierikais, pakviestais lietuviais dvasininkais ir pasauliečiais.

Netrukus pasklido gandai, kad lietuvių reikalai Seinų bazilikoje sprendžiami. Netikėtai nuo peršalimo mirė Lomžos vyskupas Sasinovskis. Dėl naujo vyskupo kandidatūros pozicijų derinimas tarp Lenkijos episkopato ir Vatikano užtruko dar metus laiko. Šv. Tėvo sprendimu nauju Lomžos vyskupu paskirtas Vatikano kurijos pareigūnas vysk. Juliušas Pecas (Juliusz Paetz). Ekscelencija 1983 m. spalio 16 d. iškilmingai grąžino į Seinų baziliką pamaldas ir netrukus pastoraciją gimtąja lietuvių kalba, rodydamas lietuviams savo diecezijoje ypatingą palankumą. Lomžos vyskupija po kiek laiko buvo padalyta į dvi dalis. Suvalkų kraštas priskirtas Elko vyskupijai.

Šiandien mes, šios parapijos lietuviai, prisimename ir pagerbiame gynusius savo krikščioniškas teises Seinų bazilikoje lietuvius bei tuos, be kurių pagalbos ir užtarimo negalėtume toliau čia praktikuoti tikėjimo gimtąja kalba.

Kartu turime iš praeities mokytis: likime vieningi pakeldami skriaudas ir jas šalindami iš savo gyvenimo, pasitikėdami savo jėgomis ir Dievo malone.

Savo broliams Kristuje, lenkams, iš šios vietos, manau, visų Seinų parapijos lietuvių vardu siunčiu išmintingą, šiai skaudžiai istorijai tinkančią sentenciją: **„Non licet facere malum ut eveniret bonum“ („Neleistina daryti bloga, kad išeitų gera“).**

(Pabaiga)

Pirmas įspūdis apsilankius Abiejų Tautų Respublikos kresų muziejuje Seinuose

Darius Vilimas

Kaip žinoma, šių metų gegužės 12 d. Seinų mieste iškilmingai atidarytas Abiejų Tautų Respublikos kresų muziejus. Tai nėra vienintelis tokio tipo muziejus Lenkijos Respublikoje. Šalyje dar yra keletas tokių, dauguma rytinėje Lenkijos dalyje – Liubline, Liubačuve, Bžege ir kt.

Seinų muziejus įrengtas suremontuotame dominikonų vienuolyno pastate, aprūpintas modernia technika – interaktyviais teminiais ekranais, čia gausu tekstinės (tik anglų ir lenkų kalbomis) ir vizualinės (fotografijos, iliustracijos, senų dokumentų, žemėlapių faksimilės) informacijos. Galima pastebėti, kad ekspozicijos neužbaigtos rengti. Štai, pavyzdžiui, matosi (žiūrėta 2023-11-12), kad žadama supažindinti lankytojus ir su lietuviškais koplytstulpiais ir pakelės kryžiais, bet ši skiltis dar neaktyvuota. Pagirtinos turtingos bažnytinio meno, ikonografijos kolekcijos, išsami informacija apie Mergelės Marijos kultą ATR (ne tik Seinuose, bet ir Vilniuje), dominikonų ordino ar vietos parapijos istoriją. Daug medžiagos skirta XIX a. ir XX a. pirmosios pusės Seinų miesto lenkiškų švietimo ir administracinių įstaigų istorijai, Seinų kunigų seminarijai, užmirštant pasakyti, kad per 100 metų daugiau nei pusė jos klierikų buvo iš lietuviškų parapijų. Nepaminėtas ir faktas, kad Lietuvos Respublika į pastato dalies remontą investavo 70 tūkst. eurų, rengdama

Lietuvių menės bendras vaizdas

Lietuvišką menę valstybės atkūrimo 100-mečiui dar 2018 m. Deja, ši ekspozicija neišliko.

Būtina paminėti ir tai, kas rėžia akį. Visų pirma pakalbėkime apie terminus. Nors „kresų“ terminas tradiciškai įaugęs į lenkų kultūrinę savastį, regis, šiam kraštui jis netinka. Pačioje ekspozicijos pradžioje tiksliai išaiškinta „kresų“ sąvokos istorija. Ji kilusi iš kazokiško ukrainiečių ir totorių paribio, stepių dykros, niekieno žemės realijų XVI a. Vėliau, romantizmo laikais, terminas pasisavintas visos buvusios (iki padalijimų) ATR teritorijos kultūrinio palikimo definicijai nustatyti. Nemanytina, kad jis tinka šiam kraštui. Visų pirma tai joks pakraštys, o beveik Sūduvos vidurys (iki pirmo senosios Palenkės miesto Augustavo apie 40 km). Be to, šis kraštas niekada nebuvo dykra, net po kovų su kryžiuočiais, ką įrodo išlikę jotvingiški vandenvardžiai. Jei to nebūtų buvę, juos būtų kūrę naujieji gyventojai, bet taip neatsitiko. Pagaliau jei Seinų kraštas yra Lenkijos valstybės pakraštys (kres), reikėtų prisiminti, kad ši padėtis gan nauja, kiek daugiau nei 100 metų, o juridiškai užtvirtinta tik 1994 m. Lietuvos ir Lenkijos tarpvalstybinėje sutartyje (kitąmet bus minimas jos 30-metis), nors ir atsiranda revizionistų, bandančių tai paneigti (pvz., „Pyraganų“ komikse).

Pažymėtina, kad medžiaga lankytojams pateikiama dviem būdais – iš pradžių temiškai (kalba, savimonė, laikas, bendruomenė, tikyba,

kasdienybė, tradicija, atmintis, didikų ir bajorų giminės) ir tik po to yra atskirų tautinių ar konfesinių grupių teminės menės: lietuvių, žydų, sentikių, totorių, karaimų, evangelikų. Tenka tik apgailestauti, kad visų kitų paminėtų tautinių ir konfesinių krašto grupių pristatymas žymiai turtingesnis nei šio krašto autochtonų – lietuvių. Net karaimai, kurių Lenkijoje priskaičiuojama per 300, pristatyti ne prasčiau negu Lenkijos lietuviai, kurių yra daug kartų daugiau (9,7 tūkst.).

Prieiname vadinamąjį lietuvišką kambarį. Bendras įspūdis nykokas. Negi lietuviai garsūs tik velykiniais margučiais, parduotuvėse parduodamomis molinėmis čenakinėmis, verbomis, tautinėmis juostomis ir sukrypusiomis tvoromis ar šulinių svirtimis? Argi kultūrinis lietuvių bendruomenės gyvenimas apsiriboja vien Punsko kultūros namų renginių afišomis? Nuvilia ir vadinamojo skanseno pristatymas. Aplūžusių medinių tvorų ir kraigų demonstravimas tikrai nevaizduoja lietuvių iš teigiamos pusės. Dar baisesnės tėra molinės sentikių trobelės ir tvartai... Kultūrinio lietuvių gyvenimo iliustracijos daugiausiai paimtos iš paskutinių metų „Aušros“ žurnalo.

Atskira salė skirta iškiliausioms Seinų krašto istorinėms asmenybėms. Bet lietuviai čia teminimi trys – knygnešys Karolis Petruškevičius, vyskupas ir poetas Antanas Baranauskas ir etnografas Juozas Vaina. Nejau neverti paminėti ir daugybė kitų Lietuvos kultūrai ir valstybei nusipelniusių žmonių? Vincas Kudirka, kun. Mykolas Krupavičius, keletas vyskupų ir daug kitų, ne tik dvasininkų, bet ir pasauliečių, istorikų, poetų, knygnešių, politikų. Pagaliau kad ir Vincas Mykolaitis-Putinas ar „Titaniko“ kunigas Juozas Montvila?

Labiausiai lietuviškoje muziejaus dalyje trūksta Seinų miesto ir Seinų kunigų seminarijos reikšmės mūsų tautos atgimimo istorijoje išryškinimo. Taip, interaktyviojoje informacijos dalyje paminėtas vyskupas A. Baranauskas, kultūrinė lietuvių veikla. Tačiau nepabrėžta, kad iki Pirmojo pasaulinio karo Seinai kartu su Vilniumi buvo vienas iš dviejų svarbiausių lietuvių kultūros centrų, kad „Šaltinis“ leistas 15000 egzempliorių tiražu. O ir pasakojant apie lietuviškąją krašto praeitį nevengiama „surasti“ tendencingiausių perliukų. Tarkim, pasakojama, kaip kunigas Berznyke kiršino neva lenkakalbius parapijiečius, dalindamas lietuviškas maldaknyges (čia spaudos draudimo metais?), ar kad Seinų miesto vardas kilęs iš slaviško žodžio „sieno“ (šienas), nors žinoma, kad šis vardas kilęs nuo upės pavadinimo.

Muziejuje yra ir didelė ekspozicija, skirta Lenkijos atsikūrimui 1918–1921 m. Ypatingas dėmesys skirtas rytinių sienų nustatymui, neapsieita ir be Seinų „sukilimo“ paminėjimo. Kam reikalingas toks 1919 m. įvykių sureikšminimas?

Pasitaiko ir kuriozų. Štai aptariant tautines virtuves lietuviams kažkodėl priskirtas totoriškas šimtalapis, o tarp vietinių legendų aptinkame pasakojimą apie „Dvasių ežerą“ ir ten neva gyvenusių bajorų Landsbergių giminę. Kuo ne posovietinis anekdotas?

Seinų Abiejų Tautų Respublikos kresų muziejus – nauja įstaiga, pasišovusi reprezentuoti Lenkijos šiaurės rytų pakraščio istorijos ir kultūros paveldą. Jos ekspozicijų kūrėjams nestinga nei išmanymo, nei žinių, pristatant jų pasirinktas temas. Stebina tik tai, kad gausi informacija pateikiama dozuotai ir kryptingai, pernelyg sureikšminant lenkų indėlį ir sumenkinant ar bent nutylint lietuvių vaidmenį. Kodėl taip nutiko? Tepasvarsto apie tai kiekvienas iš mūsų.

Toks pirmas įspūdis apsilankius šioje įstaigoje. Muziejus, pretenduojantis pateikti objektyvų šio regiono istorijos vaizdą, yra neišbaigtas ir nuviliantis, o svarbiausia – dažnai ir įžeidžiantis vietos lietuvių bendruomenę, nutylintis krašto priešistorę, neparodantis regiono autochtonų – baltų (jotvingių, vėliau dzūkų) indėlio į jo plėtrą, tendencingai menkinantis jo reikšmę Lietuvos valstybės ir modernios tautos formavimuisi, „praleidžiantis“ daugybę svarbių įvykių ir čia gyvenusių asmenų

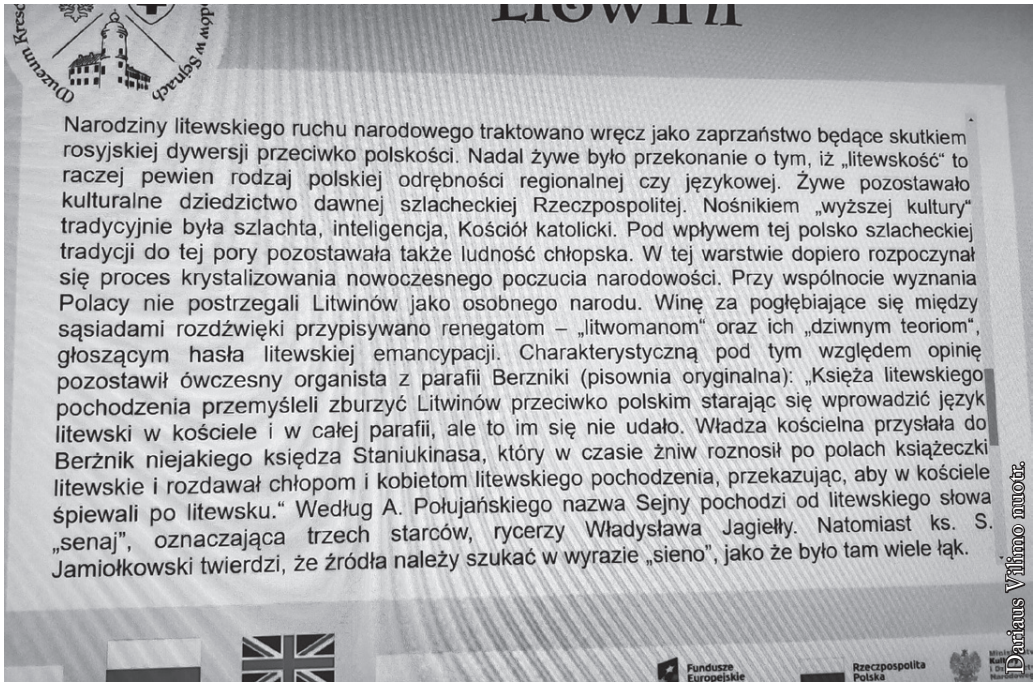

Informacija apie lietuvius

Ekspozicija lietuvių menėje – čenakinės ir austos juostos

biografijų. Taip galima susidaryti iškreiptą vaizdą, kad Seinų kraštas tebuvo kokia nereikšminga lietuvių gyvenamojo arealo periferija. Kokybinės ir kiekybinės disproporcijos ypač rėžia akį aptariant įvairias tautines grupes, suplaktas su konfesinėmis grupėmis, joms skirta informacija labai netolygi. Jei jau tiek dėmesio skirta karaimams, sentikiams ar totoriams, tai kodėl nepaminėti baltarusiai ir ukrainiečiai? Juk baltarusių gyvenama teritorija siekia pietinius Seinų krašto pakraščius. O paminėti ne tik totoriai, bet ir evangelikai, turėję Seinuose savo maldos namus.

Būtinybė teisingai atspindėti lietuvių bendruomenės praeitį ir dabartį nėra kokia įžūli pretenzija. Vietos valdžios pareigūnai dažnai mėgsta kartoti, kad tautinės mažumos yra Lenkijos valstybės turtas. Ji yra ratifikavusi ir visas europines tautinių mažumų apsaugos konvencijas bei sutartis. Todėl pagarbos lietuvių bendruomenei reikalavimas – ne akiplėšiškas akibrokštas, o tik noras turėti tai, ką jau senokai turi lenkai Lietuvoje. Taigi, būtina abipusė pagarba ir istorinis teisingumas. To oponentams dažnokai pritrūksta, ką parodo ir šis muziejus.

Ar gali būti kitaip? Žinoma. Viską lemia geranoriškumas. Štai šią vasarą Seinų parke apie 10 dienų eksponuota dvikalbė istorinė ekspozicija, skirta lietuvių ir lenkų tautų kovai su bolševikais – „Pogrindis jungia“. Gaila, kad ji dingo taip pat staiga, kaip ir atsirado. Tačiau likusi šios tematikos komiksų knyga iliustruoja tokios informacijos pateikimo įtaigumą, kartu parodydama, kad skirtingų nuomonių pusės gali sutarti.

Todėl turėkime vilties, kad antras, trečias ir kiti įspūdžiai apsilankius šiame muziejuje mums, lietuviams, bus geresni. To ir palinkėkime muziejaus ekspozicijų temų rengėjams ir plėtotojams! Susitaikymo plokštė, atidengta prieš Seinų baziliką 2019 m., buvo simbolinis žingsnis lietuvių ir lenkų bendruomenių suartėjimo link. Deja, tokios muziejaus ekspozicijos ir ūmi paminklų statymo ir atminimo lentų kabinimo „manija“ yra žingsniai atgal. Lentos – tai atskiro rimto pokalbio tema. Gerai, kad apie tai jau rašoma „Aušroje“.

Na, o peržiūrėjus muziejaus kolekcijas, visada galima užeiti į kavinukę ir išgerti kavos arba tikros lietuviškos „Tradycynis“ (taip užrašyta etiketėje) giros (podpiwek)...

Nedaug kam tenka sulaukti tokio garbaus amžiaus. Tuo labiau turint sveikatos ir šviesų protą, kiek tokiame amžiuje įmanoma. Garbingo jubiliejaus proga sveikino vaikai, giminės. Su dovanomis ir sveikinimais aplankė Seinų miesto burmistras. Apsilankė ir Balstogės televizija.

Juozas Gylys pasaulį išvydo 1923 m. lapkričio 1 d. Kaip pats jubiliatas pasakojo, tėvas buvo kilęs iš Radžiūčių kaimo. Motina – Magdė Kuosaitė iš Vidugirių (1895–1988). Jos tėvas Petras Kuosa (1868–1941) buvo garsus kaimo giesmininkas, gerai statė molinius tvartus. Jis turėjo dvi žmonas. Pirmoji buvo Marija Jančiauskaitė, kilusi iš Lietuvos. Su ja susilaukė devynių vaikų. Mirus pirmajai žmonai, Petras vedė antrą kartą. Išrinktoji buvo devyniolika metų jaunesnė Veronika Pujanauskaitė, taip pat iš Lietuvos. Pirmosios santuokos sūnūs: Petras (išvyko į Ameriką), Jonas ir Vincas (tapo Lietuvos savanoriais), Kastantas (vedė Juliją Vektoriūtę ir nuėjo į žentus). Šeimoje gimė dar trys dukros. Onutė ištekėjo už Grunskio ir išvažiavo į Lietuvą. Anelė, dar jauna būdama, išvyko į Prancūziją. 1895 m. gimė Magdalena. Nelengva turbūt buvo augti didelėje šeimoje, prie pamotės. Pasitaikius progai Magdalena ištekėjo už daug vyresnio Juozo Gylio. Pagal giminių prisiminimus, Magdė buvo jau antra jo žmona. Kiek metų kartu gyveno, dabar jau sunku pasakyti. Žinia tik, kad vyras Juozas turbūt peršalo ir mirė.

Vidugirių kaimo monografijoje rašoma, kad Gylys buvo vedęs Marę Valinčiūtę iš Vidugirių. „Marė aciskyrė 11 margų kolonijos iš rytų pusės ir ištekėj už Gylio. Pasistatė namus prie Smalėnų–Lazdijų vieškelio. Marė turėj sūnų Petrų Valinčį (tai gal mergaucinis), buvo gimis 1911 m. Marė susirgo ir mirė. Gylys vedė Kuosių Magdį ir susilaukė sūnaus Juozo.“ Juozas Gylys palaidotas Punsko kapinėse. Valsčiaus archyve esančiame

Juozas Gylys nugyvenęs visą šimtmetį

Aldona Vaicekauskienė

mirties liudijime įrašyta, kad mirė 1926 m. rugpjūčio 21 d. Vidugiriuose. Taip pat rašoma, kad velionis tai ūkininkas, sulaukęs 53 metų. Tėvai Mykolas ir Ona Staniukynaitė (ze Staniukinow) Gyliai. Paliko žmoną Magdaleną. Apie mirtį pranešė Antanas Gibas ir Jonas Vailionis iš to paties kaimo. Sūnus Juozas prieš keliolika metų ieškojo tėvo kapo, bet nepavyko surasti. Motinai likus vienai su mažu vaiku nebuvo kaip išgyventi. Ūkelis, kur dirbo ir gyveno, matyt, atiteko vyro pirmosios žmonos sūnui Petrui, nes tai buvo jo motinos palikimas.

Magdalena su sūnum Juozu grįžo į savo tėviškę pas Kuosus, bet ten jau šeimininkavo pamotė Veronika su savo vaikais. Teko eiti uždarbiauti pas kitus ūkininkus. Kurį laiką dirbo pas Vidugirių Gudzauskus. Vidugiriai netoli Paliūnų kaimo. Ten gyveno su šeima Juozas ir Ieva Keleriai. Iš dokumentų žinoma, kad turėjo jie sūnų Joną, g. 1897 m. Ar daugiau vaikų turėjo – nežinia, nes Paliūnų kaimo monografijoje ši pavardė neminima. Ši šeima, kaip ir kiti Keleriai, gyvenę šiame krašte, buvo kilusi iš Vokietijos. Tarp 1944 m. į Vokietiją išvykusių žmonių pavardžių Kelerių pavardės nėra. Galėjo tėvai būti mirę, o tuo metu Jonas su šeima jau gyveno Rimkežeriuose. Nežinia, kaip ten buvę, bet, žodžiu, Magdė susipažino su Jonu Keleriu ir susitarė kurti šeimą. Kada jie susituokė ir kur – man nepavyko sužinoti. Tuomet abu buvo neturtingi, neturėjo savo vietos. Reikėjo ieškoti išeities.

Juozas Gylys su šeima Prancūzijoje

Magdalena turėjo seserį Anelę, kuri gyveno Prancūzijoje ir buvo ištekėjusi už Garbasevičiaus. Sesuo patarė ir Keleriams atvykti į Prancūziją. Sūnus Juozas paliktas tėviškėje Vidugiriuose pas netikrą močiutę Veroniką. Prancūzijoje jie gavo darbą ūkyje. Iš pasakojimų nuotrupų įsiminė, kad kažkur netoli Paryžiaus. Dirbo abu pas didelį ūkininką – bauerį. Moteriai teko daržai ir kiti lauko darbai, o vyrui rūpintis gyvuliais, dirbti įvairius kitus ūkio darbus. Po kelerių metų į Vidugirius atvažiavo sesers vyras Garbasevičius. Jis pasiėmė iš Kuosų Juozuką ir nuvežė motinai į Prancūziją. Jam jau buvo aštuoneri ir laikas į mokyklą. Ją lankydamas pramoko prancūzų kalbos. Reikia manyti, kad nebuvo lengva svetimame krašte. Atmintyje įstrigusi mokykla, Pirmoji Komunija. Nors katalikų bažnyčioje – berniukai ir mergaitės Komuniją priėmė atskirai. Po iškilmių vaišes surengė kunigas savo klebonijoje. Juozas Prancūzijoje baigė visą pagrindinę mokyklą ir gerai išmoko prancūzų kalbą. Po karo, gyvenant jau Rimkežeriuose, buvo atvykę atstovai kalbinti į Varšuvą, į ambasadą, bet tėvai neleido. O ir pačiam norėjosi būti kartu su šeima.

Motina Prancūzijoje išdirbo apie dešimtį metų. Grįžo prieš pat karą. Kadangi su antru vyru Keleriu turėjo susitaupę pinigų, ieškojo tinkamo ūkelio. Pavyko įsigyti ūkį Rimkežeriuose iš Mockevičiaus. Apsigyveno visa šeima. Juozas jau turėjo tris jaunesnius brolius: Joną, g. 1928 m., Kastantą, g. 1930 m., ir Ronių (Romą), g. 1932 m. Darbo netrūko. Reikėjo dirbti ne tik savame ūkyje, bet ir pas svetimus. Apsigyvenus Rimkežeriuose Juozas buvo jau geras pusbernis. Atmintyje giliai įsirėžę įvairiausi kaimo darbai. Juos ne kartą yra prisiminęs: „Oi savo gyvenimi daug mosikuoc teko dalgi, ba teko daug žolės nupjauc ir javų nukirsc, ir pradalgį ar ir du apkirsc laukus, kad inait mašina, pjaunamai kelių padaryc – iškirsc. Kad būtų langviau kirsc, tai reikėj mokėc ir išaštryc asluki, ir plaktuku išplakc an bobukės, kad ciesesnė būtų, ba išmuši ašmenis in grumstus, kap taikosi, ar ir akmenukas kokias papuola, ir ne tep ima,

Iš šeimos albumo

Juozo ir Mikasės vestuvinė nuotrauka

atšimpa. Tai va kap rugius, tai aina kircikas ir griebikė. Pyrmų pradalgį rėža pats gaspadorus. Paskui jį aina griebikė, o paskui kitos poros. O kap žinoc, kadu jau pradėc? Tai žūrėj, ar geras grūdas. Paima rugio varpų ir sutrina saujon, ir kap grūdas kietokas, tadu sušaukia talkų. Rankasi porom kap in šokį. Kircikas kerta, o griebikė sugriebia, iš glėbuko ištraukia saujukį dėl ryšuluko ir suriša pėdukų. Kap jau pabeigiam, sustatom pėdus in rikutes, kap apdzūsta – krovėm in ylgabrikius ir vežėm klojiman. An šalinės rėdukais gražai reikėj sudėc pėdukai, kad per kūlimų langva būt nuog šalinės paduoc an damfos."

Darbas ūkyje – nuo ryto iki vakaro. Ypač vasarą jo daug buvę: „Darbymetė vis anksci. Anksci pro rytų, kap cik prašvitus aidavom in laukus, o per pietus daryta apypietė – kokių vienų ar kitų valandukį po pietų galėj kožnas nusnausc po medzu. Pietum tai parainam namo pas gaspadorų, o jau pavakarus tai atneša in laukus, ir vėl kertam, kol sutemsta. In vakarų vėsiau būdavo vis, tai gaivesnis oras. An dalgio insistrainam žilvico vytelės lankelį, tai su juom gerau aciskira nukirstas javas nuo nenukirsto ir griebikei langviau sugriebc – surinkc."

Jaunas žmogus, kad ir daug dirbęs, vis suranda laiko ir pasilinksminimui, ir pokštams. Visų to laiko žmonių, taigi ir Juozo, atmintyje liko kaimo talkos: „Talkose tai buvo smagu kirsc, cik švilpia, kap kožnas mosikuoja savu dalgi. Vieni sparcau, kici povaliau, tai sustojį da aslukėm paaštrinam dalgius, tai da kokių baikų katris pradės, kitas užbeigs, tai kokių dainų moteros užtrauks, ir smagumas ėmė, norėjos ir kirsc, ir griebc, ir vė surišc. Kap katrom tai padėjom, o kitos tai pacos spėj ir griebc, ir surišc. Sanesni žmonės labai žūrėj, kad nesimėcytų nei grūdas, iki klojimo neišbyrėtų, kur neraikia. Tai, būdavo, aina ir suranka kožnų varpų, drabynukių vežimų išciesia linini paklodi, parvežtus javus kap sudeda in šalinį, tai iš paklodės grūdus gražai iškraca an klojimo, paskui sušluoja, sako, ca bus vištom. Buvo ir arklinės grabarkos, alia saniem gerau paciko grėblys. Paslankia ir pakelia nuog lauko, ražienos kožnų varpų, nesimėtė jokia varpa."

Juozas pasakoja ne tik apie sunkius rugiapjūtės darbus. Atmintyje išlikę taip pat rugiapjūtės pabaigtuvių vainikai: „Darė ir seniau vainikus iš javų ir kvietkucų. Kur gražesnės varpos ir kvietkucai, tai sakydavo – ca in dažynkų (derlinių) vainikų. Kici rinko, kol da nenunokį varpos – jas langviau sudėc ir nelūžinėja."

Gyvenant Rimkežerių kaime jaunimui rūpėjo ne tik darbai, bet ir pasilinksminimai, gegužinės, kaimo vakarėliai. Juozas buvo nusipirkęs armoniką. Kaip pats prisimena, groti niekur nesimokė. Pramoko pats. „Mylėjau pagraic, pats buvau nuspirkis guzikinį armonikų, buvau išmokis pats per savi graic, dainų tynajus visi tadu mokėj, o in šokimų tai ciko smagesnis grajinimas. Žinia, bile valsukas, bile polkutė, ir visiem tadu ciko. Ėjau ir an vakarėlių graic, tai jau sumeta pinigėlių, pridurkas buvo geras."

Vyriausias Magdutės sūnus Juozas susipažino su kaimynystėje gyvenančia guvia mergina Mikasiute Kmieliauskaite – Vinco ir Marytės dukra. Patiko vienas kitam ir 1950 m. atšoko vestuves. Kmieliauskai buvo neseniai grįžę iš Lietuvos. Po ilgų klajonių jų šeima gimtuosius Rimkežerius pasiekė 1944 metų rugsėjį. Taip lauktoji tėviškė pasitiko nesvetingai. Į Kmieliauskų ūkį buvo atkeltas lenkas Bernatavičius ir šeimai nebuvo kur apsistoti. Jis nenorėjo užleisti vietos tikriesiems šeimininkams. Reikėjo iš pradžių gyventi ir dirbti pas svetimus, iškęsti daug vargo. Kai grįžo iš Lietuvos, gyveno Juodeliškėje pas Paransevičius. Paransevičienė su tėvu Vincu Kmieliausku buvo pusbrolių vaikai. Vyresnės seserys ėjo tarnauti, o pačios jauniausios – Marytė ir Birutė – kol kas buvo su tėvais. Sesuo Marytė pasakojo, kad vyriausioji Mikasė tarnavo pas Kelerį, Julė pas Valalį tame pačiame kaime, o Bronė nuėjo į Vidugirius pas Kuosus. Visos labai sunkiai dirbo. Marytė prisiminė, kaip Mikasei teko prieš kalną nešti vandenį iš ežero, kad pagirdytų žiemą visus gyvulius. Bronė atlikdavo visus ūkio darbus kaip tikra darbininkė, nors jai buvo dar tik 16 metų. Visas uždarbis ėjo į namus. Uždarbiai buvo nedideli, nes visi po karo gyveno neturtingai. Pas kitus ūkininkus ištarnavo po dvejus metus.

Iš dukrų uždirbtų javų, bulvių ir kito gero tėvai apsėjo žemę, po kelerių metų pavyko perstatyti trobą ir gyvenimas palengvėjo, bet išleidžiant už vyro vyriausią dukrą didelio kraičio neturėta iš ko duoti. Mikasė

buvo pramokusi siūti, o vyras Juozas šiaip buvęs nagingas, mokėjo visus darbus: „Anksci nuvėjau uždarbiauc, duonos brokau, gavau ir kampukų gyvenc. Ėjau po gaspadorus in talkas daugumoj, o paskui buvo langviau, kap kalviavimo išmokau iš Žabarausko, ba jis buvo geras kalvis Dzeveciškių dvari, kap tynajus dzyrbau. Net su žmonu tynajus suscikau, katrį buvo gera kraučka, susižanijom."

Susituokus jauna šeima pradžioje apsigyveno Dievetiškės dvare. Pradžia buvo sunki: „Nuog labai prasto ir paprasto gyvenimo pradėjau. Iš lantgalių padarau stalų, sukaliau krėslus, lovų, senikan šaudų prikimšom, ir tokias guolis. Man tan dvari teko laukuosa da arkliais dzyrbc, o paskui kap padėdzinėjau kalviu, tai noragų aštryc, tai išlankc, atlankc, ašį užmauc. Tai isyk kalviauc dau, tai išlankdzinėjau, ciesinau arba aštrinau, lankiau noragus iš štangos, kaustiau arklius. Buvo cvekucai nedzidukai su storom galvukėm – uknoliai. Kauscymas labai raikalyngas, kad nenumuštų arkliai kanopų, netrūkinėtų, tode reikėj kauscyc. Paskui tai žinia, arkliai išėj iš mados. Traktorais arė, akėj."

Gyvenimas dvare buvo sudėtingas. Reikėjo ieškotis vietos kitur. Pavyko susirasti darbą ir kampelį Seinuose. Pirmiausia jie gyveno mediniame namelyje vadinamojoje Koziarkos gatvėje. Kai vyras gavo darbą Seinų dvare, skyrė šeimai butą netoli spirito varyklos. Žmona Mikasė pramoko megzti mezgimo mašina. Įsikūrus paslaugų kooperatyvui „Kaprys" mezgė jau keliose. Žmonės džiaugėsi tokia paslauga ir užsakymų netrūko. Dažniausiai megzdavo iš atneštų siūlų. Megztuką reikėjo ne tik numegzti, bet ir pasiūti. Čia pravertė Mikasės įgyti siuvimo įgūdžiai. Vyras Juozas ilgą laiką dirbo ekskavatoriumi, vikšriniu traktoriumi, kaip sunkvežimio vairuotojas. Žiemą reikėjo atkasti kelius. Tekdavo važiuoti ir iki Punsko. Ne kartą nakvojo pas savo žmonos seserį Bronę Aleksienę.

Juozas ir Mikasė susilaukė keturių sūnų: Juozo (1951 m.), Jono (1955 m.), Mariano (1957 m.) ir Romo (1961 m.). Paaugus vaikams, 1973 m. pradėjo statyti savo namą Seinuose. Sklypą statybai gavo iš Seinų dvaro žemės. Tuo metu tai buvo apytuštė vieta. Dabar ten esanti jau visa gatvelė. Juozas pasakoja: „Gavau sklypelį žamės iš Sainų dvaro, ca kap goželnia – spirito darykla ilgai buvo, tai man kalnukas papuolė, alia kap sykis Dzeveciškių dvari teko dzyrbc vikšriniu traktoru, jau gavau važinėc, ir spichu – su žamės stūmdzymo agregatu, tai po darbo šefas laido ir gražai nulyginau. O ca už mano sklypo iki dabar išlikį to Sainų dvaro prūdai, tvenkiniai su žuvim. Buvo ir po žami dzideli sklepai, tai žiemų priveža ladų. Gerai laikėsi per vasarų, nesilaido ir šaldė tas sugaudzytas žuvis. O an šitos pakalnės – ca kap mano sklypas, tai kapčų pylna, kap seniau, tai bulves, tai runkelius laikė, macyc, dvaras ca, o paskui žmonės. Alia kap lyginau tų gautų kalnukų, tai neliko tų kapčų, tokių žamėn inkastų sklepų, an viršo lantgaliai, o an jų šaudai ir vė žamė. Tai per žiemų ciej kapčai išlaikė ir nesušalo bulvės, morkvės ir rūnkeliai.

Mes ca po biskio statėmės ir tvartelį, ir stubų. Laikėm savo penimių, ba žinia – šaimyna augo, reikėj valgyc. Žmona gerai gamino ir daug siuvė vis. Tadu kraučkos buvo raikalyngos visur. Pasisodzinom vienų kitų obelaitį, slyvų, va obuolių kasmet daug vis ir da kiek supūsta. Aronijos krūmukų gavau iš tokio pažįstamo, pasisodzinom, tai jau visa eža prisdaugino ir kasmet gerai turi vuogų. Ranka ca kaimynai, o da kiek lieka žiemos, tai paukštukai nurankioja. Jiem irgi raikia."

Juozas Gylys – mano krikšto tėvas. Linkiu jam dar stiprios sveikatos ir šviesaus proto.

Juozas Gylys su šeima

„Tik tiek šiame pasaulyje mūs lieka, Kiek išdalijame savęs kitiems.“ (Janina Aleksaitė)

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Atėjus stebuklų metui galima laukti nežemiškų apraiškų, bandyti pamatyti nematoma ar išgirsti žmogaus kalbą gyvulio balse. Galima jais tiesiog netikėti arba stebuklus kurtis patiems. Kartais daug nereikia, kad norai ir svajonės išsipildytų ar įgautų apčiuopiamą formą. Prieš Jus, skaitytojai, naujausia Janinos Aleksaitės eilėraščių knygelė „Sklendė į mano klėtį“.

Per gyvenimą žmogus perskaito tūkstančius tekstų. Kai kuriuos norisi skaityti kelis kartus, kaip kokią vaikystėje pamėgtą pasaką. Vienas mąstytojas yra pasakęs, kad jau viskas pasaulyje yra aprašyta, jau nieko naujo žmogus negali parašyti, tačiau jis gali rašytiniu žodžiu viską papasakoti kitaip. Parašyti lyg apie negirdėtą, dar neatrastą. Gebėjimas plaukioti literatūriniame lauke yra tikra dovana. Ar atsiųsta, o gal išsiugdyta? Kas žino. Dovanotam arkliui į akis nežiūrima. J. Aleksaitės knygoje įlašintų žodžių frazės sugrąžina prie jau girdėtų tekstų iškarpų arba prispaudžia prie lapo, neleisdamos jų neperskaityti bent kelis kartus. Akimis pjaustomos eilės atveria vis gilesnius mąstymo klodus. Lyrikoje, kaip ir gyvenime – „kuo giliau į mišką, tuo daugiau medžių“. Kuo daugiau analizuojama, tuo platesnė reikšmių, vaizdų, išpažinimų erdvė. Šiai erdvei reikia tinkamos vietos ir laiko. Labiausiai tylos, kad kiekvienas žodis įsegtų prasmę. Narplioti autorės knygelę galima įvairiausiais būdais, taikyti sudėtingas teorijas, tačiau tai vertėtų palikti mokslininkams. Nusileiskime į etninių žemių gyvenimą. Lyg paprastą, bet vienintelį ir niekur kitur neatkartotą, nes tokia ir yra rašytojos knyga – iš gimtosios ir gyvenamos vietos išrautų žodžių puokštė.

Sklendė yra raktas į asmeninį pasaulį. Sklendė yra riba tarp viešo ir privataus gyvenimo. Sklendė skiria žemišką nuo švento. Sklendė skiria mano nuo tavo. Ši knygelė, tai tarsi kvietimas į pakeltos sklendės pasaulį. Išskirtinis kvietimas – lyg išpažinimas, todėl tokioje vietoje reikia elgtis atsargiai ir pagarbiai. Neužgauti namus serginčio žalčio. Tad arba rankiok žodžius lyg duonos gurinius, arba išeik ir nevarstyk durų. Dar ims ir vėjas tarpduryje perpūs.

Vartydamas nepaprastai plonus knygelės lapus, skaitytojas gali pasijausti, lyg vaikščiotų iš vieno kambario į kitą ir kiekviename matytų vis kitą paveikslą. Juose skirtingi tapybos stiliai ir bruožai. Gal dėl to tai kiek neįprasta autorės sukurta klėtis, bet juk ir žmogaus gyvenime visokių etapų būna – visiškai nepanašių vienas į kitą, vieną kartą kasą vėjui pinant, kitą kartą – pražilusius plaukus šukuojant.

Rašytojos eilėse jaučiamas kalbėjimas būtuoju, esamuoju ir būsimuoju

laiku. Praeities kalbą vartojantis lyrinis „aš“ galbūt šneka jaunystės balsu, o gal prisiminimų žodžiais. Ir vienu, ir kitu atveju praeitis skamba labai švelniai. Paskiri eilėraščiai išsiskiria iš kitų romantinėmis nuotaikomis. Juose minima tiek didinga Lietuvos praeitis, tiek spaudos draudimo laikotarpis, krosnyse slapstęs lietuvių literatūrą. Čia iškeliamas paties romantiko, tautos žadintojo Maironio vardas.

Knygutė padalinta į kelias dalis, sudarant atskirus eilėraščių rinkinių skyrius. Jie labai taikliai nusako, kokia rinkinyje vyrauja tematika ar nuotaika. Pastebėta, kad autorė sukūrė globalias problemas liečiančius eilėraščius, kur lyrinis subjektas tiksliai pasakoja savo jausmus, dalijasi apmąstymais, tačiau neieško sprendimų, o dažniau žiūri į viską iš šono, leisdamas situacijai plėtotis savo greičiu. Kartais pasaulio sudėtingumas verčia gerumą sapnuoti ir neleisti sau pabusti, kad akys neišvystų sužvėrėjimo, piktumo ar karų. Nenorima pabusti iš sapno, kuriame daug šeimos meilės, motiniškos šilumos, žydinčios gamtos.

Lyrikoje neužmirštama vienos didžiausių žmogaus vertybių – meilės, galinčios turėti begales veidų ir proveržių. Meilė jaučiama ne tik kitam žmogui, bet ir gamtos mažosioms puošmenoms: bitei, boružėlei.

J. Aleksaitė nemažą knygos dalį nudažo rudeninėmis spalvomis. Toks pasirinkimas nestebina. Mat ruduo yra labai poetiškas, verčiantis pamąstyti apie gyvenimo prasmę, kelti egzistencinius klausimus. Be to, ruduo gali reikšti gyvenimo etapą, romumu pažymėtas vidines žmogaus nuotaikas. Pastebėtina, kad ruduo, kaip mirštančios gamtos etapas, neretai tapatinamas su žmogaus mirtimi – neatsiejama gyvenimo dalimi.

Žmonių tarpusavio santykių tema nagrinėjama nuo neatmenamų laikų. Kaip nėra keista skaityti: „Kaskart sunkiau / Gyvenimą suprasti – / Kam, kur, dėl ko, su kuo eini, [...]“ Argi gyvenimo mačiusiam niekada į galvą nelindo panašūs apmąstymai? Kol jaunas, tol viskas gera ir gražu, o su amžiumi prasisijoja bendrystės, draugai, kažkokie santykiai, artimesnių ir tolimesnių giminių gretos. Lyrinis „aš“ nebijo kelti gyvenimo tiesų į viršų, ant kupros nešti neigiamus dalykus, kurių dar niekam nepavyko išvengti. Ne be reikalo rašoma: „Nemėtyk akmenų / Į mano daržą, Ten skleidžiasi žiedai / Ir vaisiai mezgasi / Visai ne iš tavo pasaulio“, nes kiekvienas žmogus yra atskiras individas, su asmenine pasaulėvoka, kurios niekas neturi teisės akmenimis užmėtyti. Kartais teisės laužomos, ir tai labai skaudžiai, pakertant asmenybės norą gyventi savo pasaulyje. Štai taip poezija bandoma pravalyti materialistines akis, nušluostyti batų galiukų nosį ir pakelti žvilgsnį į žydrynę. Rodos, ten gražiau ir širdžiai ramiau.

Taip pat svarbu paminėti, kad knygutės autorė jausmingai pristato Seinus, Seiną ir Seinų kraštą, kuris istoriškai yra labai svarbus Lietuvai regionas. Kartais J. Aleksaitės eilės primena savotišką maldą. Dievo vardas dažnas eilėraščiuose. Verta pabrėžti, kad nemažai dėmesio skiriama artimiems žmonėms, svarbioms šio krašto asmenybėms ar kunigams. Neleiskite sau, skaitytojai, praleisti šių eilių. Jose sukaupta padėka, prašymas ir pagarba kitam žmogui.

Pabaigoje gražu pritraukti prie savęs šiuos miniatiūros žodžius:
„Tik tiek šiame pasaulyje mūs lieka,
Kiek išdalijame savęs kitiems.“
Neginčijama tiesa. Ne turtai liks žmonių atmintyje, o darbai, kuriuos dovanojama Kitam. „Sklendė į mano klėtį“ – tai dovana šio krašto skaitytojams, primenanti, kad reikia džiaugtis tik tuo, kas tikrai gyvenime vertinga.

SKLENDĖ Į MANO KLĖTĮ

Klėty po kubilu
Mano sparnai.
Nusiprausus rasa,
Žvaigždžių vainiku pasipuošus
Galėčiau įeit ten basa,
nors sklendė
seniai surūdijus,
o pro mažą langelį
ir tankų voratinklių tinklą
beveik nepatenka šviesa.
Ten surasčiau sparnus
ir nukrėtusi dulkes
Dar nuskrisčiau į ją...
Savo laimę?

* * *

Kažką nepaprasto
Mums žada
Trapios snaigės
Grožiu vilioja
Šerkšno karūna
Kažkas prasideda
Kažkas jau baigias
Kiek džiaugsmo
Vėl atneš
Kūčių diena!

KALĖDOS

Nuo dangaus
Žvaigždė nusileidžia
Kad kelią mums
Juodą naktį apšviestų
Ir liūdėti žemelėj neleidžia
Į Betliejų mus veda –
Į amžiną laimę
Į vilties ir ramybės miestą
Kalėdinio džiaugsmo apšviestą

Janinos Aleksaitės knygą „Sklendė į mano klėtį“ galima įsigyti Punsko „Aušros“ leidyklos knygynėlyje, Seinų „Lietuvių namuose“ arba tiesiogiai iš autorės.

Anapus saulės mes susitiksim... In memoriam a. a. Viktorui Murauskui

Božena Bobinienė

Žmogus taip ilgai yra gyvas šiame pasaulyje, kaip ilgai jį prisimena kiti. O į kitų atmintį įsirėžiama ne užrašais akmeniniuose paminkluose, bet nuveiktais darbais, poelgiais, išreikštais jausmais, skirtu dėmesiu. Be abejo, daug kas priklauso nuo susiklosčiusių aplinkybių: kokioje šeimoje, vietoje, kokiomis sąlygomis žmogus gimsta ir kur link nukrypsta jo gyvenimo kelias. Bet juk viskas, ką jis daro – priklauso nuo jo paties, nuo to, ką pasirenka, koks jis nori būti. Be abejo, būna akimirkų, kai klystama. Bet juk klaidos ir yra didžiausios gyvenimo pamokos ne tik pačiam, bet ir kitiems.

Viktoras Murauskas iš Vaiponios kaimo buvo žmogus, kurį bendruomenė prisimins kaip garsųjį giesmininką ir dainininką, visuomenininką. O artimųjų atminty išliks jo meilė dainai, žmogui ir gamtai... Jis gimė 1936 metų kovo 22 dieną Nikodemo Murausko ir Marijonos Kudžiūtės šeimoje Grigališkių (dabar Eišeriškių) kaime, Vižainio valsčiuje. Buvo vienturtis. Tačiau neteko berniukui lakstyti to kaimo pievomis ir laukais – kartu su tėvais persikėlė gyventi į mamos tėviškę (Kudziškę), į Vaiponios kaimą Šipliškių valsčiuje, Punsko parapijoje. Bet ir čia neilgai pabuvo – 1941-aisiais Murauskai prievarta buvo vokiečių ištremti į Lietuvą, Jegeliškių kaimą Lekečių savivaldybėje (Šakių apskr.). Nerūpestinga mažojo Viktorėlio vaikystė baigėsi tada, kai vokiečio Mamaičio ūkyje vos penkiamečiam berniukui teko eiti ganyti šeimininko žąsis. Po dvejų metų, kai Viktorui buvo jau septyneri, šeimą perkėlė į kitą kaimą, netoli Lazdijų. Čia vaikas pradėjo lankyti Lazdijų mokyklą. Į tėviškę, Vaiponią, Murauskai grįžo po trejų Lietuvoje praleistų metų, 1944-aisiais.

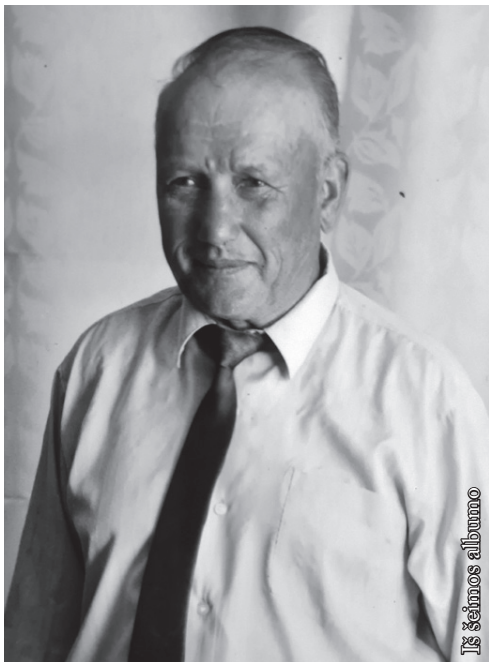

Viktoras Murauskas

Kai Viktorui sukako 16 metų, jis aktyviai įsitraukė į Punsko bažnytinio choro veiklą. Bažnyčią lankydavo uoliai kiekvieną sekmadienį. Nepaisydamas blogo oro, žiemą nepravažiuojamo kelio ar kitų kliūčių, apie 6 km nuotolį jis įveikdavo pėsčiomis, arkliais ar dviračiu. Buvo stropus giesmininkas, vis skubėdavo dar prieš mišias giedoti rožančių ir po to aktyviai dalyvaudavo Sumoje. Tuometinis Punsko parapijos choro vadovas ir chorvedys buvo vargonininkas Juozas Pacevičius. Vėliau Viktoras giedojo vargonininko Zenono Parakevičiaus bei po jo – Eugenijaus Parakevičiaus vadovaujamame chore. Viktoras Murauskas šiai veiklai, tarnystei paaukojo visą savo gyvenimą.

Beje, jo skardus tenoras skambėjo ne tik po bažnyčios skliautais. Jaunuolis aktyviai įsitraukė ir į Punsko lietuvių kultūros namų saviveiklą. Pirmus dainavimo įgūdžius įgijo mišriame chore „Dzūkija“, kiek vėliau – prisijungė prie kapelos „Klumpė“. Pastarajame kolektyve dainavo netoli pusę amžiaus. Su Punsko lietuvių kultūros namų kolektyvais Viktoras Murauskas dalyvavo daugelyje koncertų, festivalių, tarptautinių švenčių. Be abejo, savo balsu prisidėjo ypač prie kapelos „Klumpė“ sėkmės. Viktoras Murauskas Punsko LKN kapeloje dainavo tiek, kiek leido jėgos ir sveikata, t. y. iki 2017 metų. Tačiau nepaisydamas vis senkančių jėgų jis iki galo išliko ištikimas bažnytiniam chorui.

Reikia pažymėti, kad Viktoras Murauskas paprastai niekada neatsisakydavo giedoti šermenyse. Mūsų krašte ši tradicija vis dar gyva, šermenys trunka iki trijų dienų, ir budint prie mirusiojo giedami gedulingas rožinis bei giesmės. Giedama taip pat laidotuvių metu. Sunku tiksliai suskaičiuoti, kiek kartų Viktoras lydėjo savo giesmėmis išėjusius „anapus saulės“. Artimieji spėja, kad per visą savo gyvenimą jis giedodamas dalyvavo daugiau kaip 1000-yje laidotuvių Punsko, Suvalkų ir Seinų krašte.

Saviveikla Viktorui Murauskui buvo labai svarbi, reikšminga ir prasminga. Tačiau jis dar gyveno ir įprastą asmeninį gyvenimą. Jaunystėje dvejus metus tarnavo Lenkijos armijoje, tarp kitko, 6 mėnesius dirbdamas anglies kasykloje pietinėje Lenkijos dalyje. Atitarnavęs 1960 m. vasario 17 d. Viktoras susituokė su Genute Markevičiūte iš Punsko kaimo. Jis dažnai prisimindavo tą žiemos

Iš šeimos albumo

V. Murauskas gieda procesijoje

dieną: buvo taip prisnigę, kad rogėmis vos ne vos parsivežė savo jaunąją žmoną į namus, į Vaiponią.

Nors pirmosios bendro gyvenimo dienos aplinkybės buvo labai sudėtingos, Murauskams kartu teko išgyventi 63 metus. Susilaukė keturių vaikų – dukros Birutės ir trijų sūnų: Jono, Viktoro ir Valdo. Visi vaikai mokėsi Punsko pagrindinėje mokykloje. Viktoras su žmona dirbo apie 30 ha ūkyje. Jiems vėliau padėdavo ir ūgtelėję vaikai. Ir, rodos, gyvenimas ramiai tekėjo nusistovėjusia kasdienybės vaga, kol 1990 metais Murauskų šeimą ištiko skaudi nelaimė – autoavarijoje žuvo vyresnysis sūnus Jonas. Šis įvykis smarkiai palaužė tėvus, paveikė jų sveikatą. Sulaukęs pensinio amžiaus, Viktoras Murauskas ūkį perdavė jaunesniesiems sūnums.

Reikia pažymėti, jog Viktoras Murauskas buvo labai aktyvus, bendraujantis žmogus. Nuo 1962 m. iki mirties, t. y. 2023 m. lapkričio 13 d., ėjo Vaiponios kaimo seniūno pareigas, taigi jo kaimo ir gyventojų problemos visą laiką buvo jam artimos ir aktualios. Visi prisimins jį kaip veiklų, linksmo būdo, atvirą žmogų, visuomenininką, kaimyną, draugą...

O štai kaip Viktorą Murauską prisimena jo nemažas būrys anūkų:

„Mums, anūkams, dziedulis išliks atminty kaip mylintis dainą, žmones ir gamtą žmogus. Vaiponios kaimas be jo dainos niekada jau nebus toks kaip anksčiau.

Dziedulis Viktoras visada mūsų labai laukdavo. Kiekvieną kartą apsilankę rasdavome jį sėdintį prie stalo, vis toje pačioje vietoje. Jis klausinėdavo, kaip mums sekasi, bet ir mielai pasakodavo apie savo jaunystę, tėvus, karo laikus... Beprotiškai mylėjo arklius – net ir būdamas pensininkas, dar ilgai juos augino. Rūpinosi šuniukais, bičių aviliais. Labai daug laiko praleisdavo gamtoje, tiesiog išeidamas pasivaikščioti.

Jo daina lydėjo mus nuo pat mažens. Kiekvienais metais per įvairias šventes vis ragindavo kartu padainuoti. O mes, žinoma, dažniausiai nenorėdavom... Dziedulis be galo didžiavosi tuo, kad buvo kapelos „Klumpė“ narys, todėl dažnai leisdavo jos muzikos įrašus, kad pasiklausytume – nepaisydamas to, kad mes visi juos jau buvome girdėję milijonus kartų...

Dziedulis Viktoras puikiai atsiminė kiekvieno šeimos nario gimimo datą ir kiekvienų metų pabaigoje mėgdavo išvardinti, kiek kam sukaks ateinančiais metais.

Jam visada trūko kito žmogaus. Nemėgdavo ilgai būti vienas. Jis, kaip ir dauguma jauniausių šeimos narių, buvo vienas didžiausių smaližių. Visi žinojome, kad atvykę į dziedulio namus kažkurioje spintelėje tikrai rasime bent vieną saldainių pakelį.

Dabar dziedulio namuose liko tuščia kėdė, ant kurios dar negreit išdrįs kas nors kitas atsisėsti. Tai buvo jo vieta...

Mielas dzieduli Viktorai, tariam Tau – iki pasimatymo: kada nors susitiksim ir kartu padainuosim...“

Anapus saulės mes susitiksim
Su pamiltaisiais žemės keliuos...

Dėkoju savo prisiminimais apie a. a. Viktorą Murauską pasidalinusiems dukrai Birutei bei anūkams: Nastutei, Rimantui ir Arkadijui, Dovilei ir Jokūbui, Darijai ir Lukui.

Iš šeimos albumo

Viktoras Murauskas „Klumpėje“

Ona Grėbliūnienė

2023 m. birželio 23 d., pačiame darbų įkarštyje, spalvotos vasaros gražume, mirė Burbiškių kaimo ūkininkė, pensininkė Ona Veronika Grėbliūnienė, sulaukusi 88 metų. Ji gimusi 1935-03-17 Stefanijos (Kalkauskaitės) ir Antano Baranauskų šeimoje Valinčių kaime.

Kreivėnuose

Onos senelis (ir jos mamos Stefanijos tėvas) Juozas Kalkauskas gyveno Kreivėnuose. Vedė Oną Šliaužytę, taip pat iš Kreivėnų. Juozas jaunystėje buvo išvykęs į Ameriką, dirbo akmens anglies kasykloje. Kiek užsidirbęs sugrįžo, bet ligotas. Susirgo plaučių džiova. Namuose dar ilgai pasirgęs, 1927 m. mirė. Užsikrėtusi ta pačia liga 1947 m. mirė dukra Stefanija (jauna Antano Baranausko žmona, Onos mama).

Valinčiuose

Baranauskų namuose puikiai sutardama gyveno kelių kartų šeima. Visi turėjo užsiėmimo: moterys – verpėjos, audėjos, mezgėjos, o vyrai dirbo vyriškus darbus. Kartu gyveno Antano Baranausko šeima bei jo broliai ir sesės: Bronė, Petronė, Juozas ir Vladas. Visi sulaukė senatvės, padėjo Antanui prie vaikų, žmonai Stefanijai (1909–1947) anksti mirus. Šis kiek panašlavęs vedė antrąkart. Gimė dar du vaikai – Marytė ir Petras (Onos sesė ir brolis).

Ona augo trijų kartų, 9 asmenų šeimoje. Josios būsima mama Stefanija Kalkauskaitė iš Kreivėnų 1930 m. ištekėjo už Valinčių kaimo Antano Baranausko. Beveik kas penkeri metai gimė vaikas. Susilaukė jiedu Jurgio (1931–1950), Onos Veronikos (1935–2023), Kazimiero (1940) ir Teklės (1945).

Būdama 12 metų, Ona tapo našlaite (jos mama mirė, sulaukusi vos 38-erių). Mažiausiajai Teklei – 1 metukų kūdikiui, taip pat labai reikėjo motinos. Pasidarė liūdna ir sunku. Paskui sunkiai lipdomą ramybę namuose dar labiau sutrikdė vyriausiojo Jurgio (1931–1950) mirtis. Jis mirė 1950 m. vasario 13 d., nesulaukęs 19 metų. Liūdesys ilgai gaubė tiek suaugusius, tiek vaikus.

Baranauskų šeima. Iš kairės: Ona, teta Bronė, maža Teklė, Jurgis ir Kazimieras. Valinčiai

Ona Grėbliūnienė

Ona Veronika Baranauskaitė, būsima Grėbliūnienė, buvo vadinama tik pirmuoju vardu. Ji paveldėjo vardus iš močiutės Onos ir močiutės sesės – tetukės Veronikos Bansevičiūtės iš Valinčių kaimo. Onos močiutės netekėjusi sesė taip pat sykiu gyveno. Ji namie neužsibūdavo. Puiki audėja, verpėja ir siuvėja garsėjo apylinkėje. Eidavo iš namų į namus, apsiūdavo šeimas, mezgė, verpė linus, vilnas. Ona buvo baigusi 4 klases. Ji su minėta teta Veronika, vadinama tetuke ir namų užuovėja, eidavo po kaimus siūti ir pati pramoko iš jos siuvimo.

Ona Veronika Grėbliūnienė – tai Kazimiero Baranausko sesė. Ji labai džiaugėsi jo įgytu aukštuoju mokslu ir gabumais, pasiekimais, veikla. Perskaitė jo parašytas knygas: „Valinčiai. Žmonės, jų darbai ir likimai“, „Po tėviškės stogu“, „Protėvių būtovės alsa“. Mėgo taip pat skaityti „Aušrą“.

Burbiškiuose

Sulaukusi 24 metų, 1959 m. vasarį Ona Veronika Baranauskaitė iš

Valinčių ištekėjo į Burbiškių kaimą už Broniaus Grėbliūno. Ji ne vien dirbo 8 ha ūkyje, bet ir gražiai siuvo savo šeimai ir aplinkinių kaimų žmonėms. Vyras dar dirbdavo Burbiškių kolūkyje. Jiems gimė sūnus Romas, duktė Teresė ir jauniausiasis Vytautas. Dukra Teresė, baigusi Punsko licėjų ir ištekėjusi, gyveno šalia tėvų ir daugiausia jiems senatvėje talkino. Jos dukra Beata sukūrė puikią lietuvišką šeimą ir seneliams dovanojo pirmus proanūkėlius: Jurgutį ir Eleną.

Labai mylėjo Ona gražų Burbiškių kaimą, nors jos vyrui Broniui nebuvo itin lengva. Jam nelabai patiko dirbti žemę, kuri driekėsi iki pat Galadusio ežero. Mat žemė kalvota, ne per derlinga, arkliais ne taip lengva būdavo suarti. Vėliau, kai nusipirko traktorių, buvo lengviau.

Ona su vyru auksines vestuves minėjo 2009 m. spalio vidury. Pasitaikė puikus oras ir šventė buvo įspūdinga.

Laikas bėgo, o kartu su juo ir gyvenimas. Yra laikas, kai tėvai rūpinasi vaikais, o paskui ateina laikas, kai vaikai turi globoti tėvus. Kiekvienam žmogui senatvėje reikalinga kito žmogaus pagalba, kad nebūtų paliktas likimo valiai, vienišas. Tad Onai su vyru 2020 m. rugpjūtį teko palikti mylimus namus ir persikelti pas dukrą Teresę ir jos šeimą. Neilgai Bronius gyveno pas dukrą. 2020 m. gruodžio 14-ąją, anksti žiemos rytą, mirė sulaukęs 84 metų.

Gyvenimas Grėbliūnų namuose, kaip ir visų arba daugelio, buvo su nuopuoliais ir pakilimais. Senatvėje sugrubo rankos, susilpo kojos. Pablogėjus sveikatai tėvams pagelbėdavo visi vaikai. Onos ir Broniaus marti Teresė, medicinos seselė, rūpinosi jų sveikata, lengvino skausmus. Visi labai dėkingi už tai. Dėl jos kruopštumo jų gyvenimas šiek tiek pailgėjo. Grėbliūnai turėjo penkis anūkus: Algį, Beatą, Zitą, Ramoną ir Dariją.

Iš šeimos albumo

Teta Petronė ir Ona Grėbliūnienė

Onos dukra Teresė pasakoja, kad mama nemokėjo keiktis, buvo kupina gerumo ir saviems, ir svetimiems žmonėms. Kartais josios gerumas, paslaugumas būdavo nesuprastas, ją apkalbėdavo, bet ji to nepaisė. Gerai sutarė ir sugyveno su kaimynais Rože ir Broniumi Kraužliais, garbaus amžiaus sulaukusia Veronika Kazlauskaite, Vincu ir Aldona Aleksais, Emilija ir Vitu Žukauskais.

Ona vis buvo geros nuotaikos. Mokėjo ne tik siūti, bet ir mezgė daug. Burbiškiuose nepasėdėjo be darbo. Žinia, ūkis mažas, o augo vaikai. Jiems aprengti ir pavalgydinti lėšų buvo ir iš josios rankdarbių. Liūdna Onai buvo palikti savus namus, kuriuos su vyru statė. Dirbo, kol jėgos leido. Savas kiemas, žinomi visi takai, takeliai... Liūdna vaikams matant, kaip senka tėvų sveikata, bet kai jiems kuo nors padeda, darosi lengviau.

Būkit laimingi Amžinybėj, gerieji Tėveliai. Ačiū už padovanotus mums gyvenimus. Rodės, daug bendravom, bet vis tiek pasilikom daug ko nežinantys...

Iš šeimos albumo

50-osios vestuvių metinės. 2009 m.

„Ką čia paliksi – ten gausi“

Greta Valinčiūtė

Mano močiutei Nijolei Grigutytei (Valinčienei) buvo vos pusė metukų, kai 1941 metų šaltą vasario mėnesį kartu su tėvais Veronika ir Jonu, broliais Vitaliumi, Benediktu, Julijonu, Leonardu, Kazimieru bei teta Ona trimis vežimais išvažiavo į sovietų okupuotą Lietuvą, palikdami beveik viską, kas buvo užgyventa gimtajame Šlynakiemio kaime (Šlynakiemis – lietuviškas kaimas, 1920 metais atitekęs Lenkijai).

1939 metais vokiečiams užėmus Lenkiją, 1940-aisiais rusams okupavus Lietuvą, tarp Vokietijos ir Sovietų Sąjungos buvo pasirašyta sutartis, kuri numatė, kad iš Lietuvos vokiečiai bus iškeldinti į Vokietiją, o Suvalkų krašto lietuviai – deportuoti į Lietuvą. Tada ir kilo sumaištis, palietusi ne tik Grigučių šeimą, bet ir kitus šio krašto lietuvius. Močiutės tėtis, mano prosenelis, Jonas Grigutis norėjo keltis gyventi į Lietuvą, nes jau buvo išvykusios vyriausios dukros Julija ir Anelė, taip pat brolis Martynas Grigutis iš Raistinių su šeima. Bet močiutės motina, mano prosenelė, Veronika Grigutienė nenorėjo išsikelti iš gimtųjų namų, verkdama prašė nevažiuoti. Mat buvo suruošta mediena naujam namui statyti. Vėliau ji panaudota skrynioms sukalti – išvažiuojant susipilti javams ar kam nors susidėti. 1941 metais buvo iškelta apie pusę Suvalkų krašto lietuvių.

Iš Grigučių šeimos albumo

Jadvyga ir Martynas Grigučiai iš Raistinių kaimo

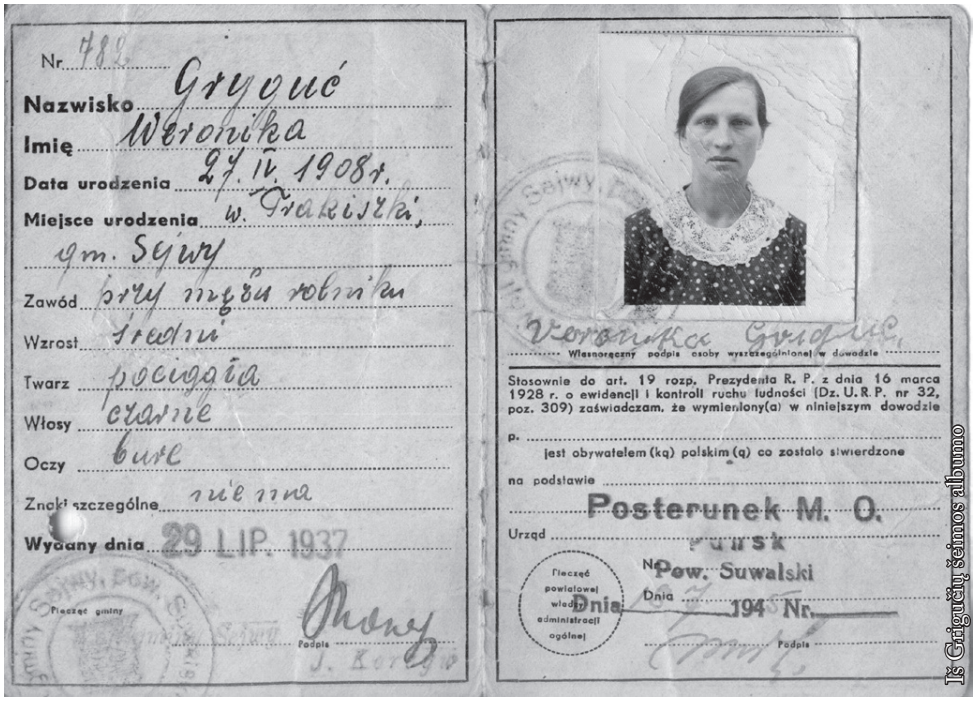

Nr. 782
Nazwisko Grygué
Imię Weronika
Data urodzenia 27. IV. 1908 r.
Miejsce urodzenia w. Trakiszki, gm. Sejwy
Zawód bez męża robotnica
Wzrost średni
Twarz pociągła
Włosy czarne
Oczy brąz
Znaki szczególne ruiema
Wydany dnia 29 LIP. 1937
Podpis J. Kordys

Własnoręczny podpis osoby wyszczególnionej w dowodzie
Weronika Grigutis

Stosownie do art. 19 rozp. Prezydenta R. P. z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. R. P. nr 32, poz. 309) zaświadczam, że wymieniony(a) w niniejszym dowodzie
p.
jest obywatelem (ką) polskim (ką) co zostało stwierdzone
na podstawie
Posterunek M. O.
Urząd
Pursk
Pieczęć powiatowej władzy administracji ogólnej
Pow. Suwalski
Dnia 194 Nr.
Podpis

Iš Grigučių šeimos albumo

Veronikos Grigutienės dokumentas, išduotas 1937 m.

Lietuvoje pirmiausia Grigučių šeimą nuvežė į vokiečio paliktą ūkį Viltrakių kaime (Žvirgždaičių valsčiuje, Šakių apskrityje). Ten jie surado tuščius, apleistus trobesius ir 6 ha žemės. Vėliau, ilgai prašę, gavo arklį, karvę ir šiek tiek grūdų sėklai. Prastas buvo jų likimas: žemės mažai, smėlynai ir nebuvę kuo apdirbti. Kartą prosenelis nuėjo pas valsčiaus viršaitį prašyti to, kas buvo žadėta: „Ką čia paliksi – ten gausi.“ Jiedu susipyko. Prosenelis buvo įtrauktas į saugumo sąrašą. 1941 m. birželį atėjęs kaimo seniū-

nas pasakė: „Žinai ką, tu pasisaugok, nes jūsų šeima įrašyta ištrėmimui į Sibirą.“ Tai buvo dar vienas smūgis – reikėjo slapstytis. Prosenelio šeimai pavyko išvengti tremties į amžino įšalo žemę, bet jo broliui Martynui ne. Vietinio lenko apskųstas, kad atseit bendradarbiauja su vokiečiais, 1945 m. važiuojant vežimu į Simną buvo suimtas. Jo šeima nežinojo, kur dingo tėtis, vyras. Tik praėjus keleriems metams Martynas atsiuntė iš Sibiro atviruką, kur rašė: „Gyvenu gerai ir prašau atsiųsti pinigų, nes ketinu grįžti namo.“ Ant atviruko buvo užrašytas ir adresas. Martynas ištremtas į Irkutsko sritį. 1948 metais prosenelio brolis grįžo į Lietuvą labai nesveikas, iškankintas. Apsigyveno pas svetimus, nes bijojo, kad gali tardyti šeimą, areštuoti. Martynas Grigutis 1950 metais amžinojo poilsio atgulė Sangrūdos kapinėse, taip ir neišvydęs nei žmonos, nei vaikų, atskirtas nuo gimtųjų namų, kurie pasiliko anapus sienos, Raistinių kaime. Šeimai liko tik auksarankio Martyno sukurti medžio dirbiniai: rėmeliai, namų altorėliai, kurie priminė Punsko bažnyčios bokštelius. Jo darbai iki šių dienų saugomi artimųjų namuose bei Punsko „Senojoje klebonijoje“.

Tuo tarpu prosenelis pradėjo ieškoti kitos vietos apsigyventi. Sėdo ant dviračio ir išvyko ieškoti geresnio ūkio. Rado didelį vokiečio Virmanto paliktą ūkį, apie 30 ha geros žemės su gerais pastatais Bajoraičių kaime (Būblelių valsčiuje, Šakių apskrityje). Rugsėjo pabaigoje persikėlė ten gyventi. 1942 m. rugpjūčio pradžioje grįžo buvęs šeimininkas Virmantas. Tuomet prosenelis suprato, kad šį ūkį reikės palikti ir ieškoti kito. Savo užgyventą turtą, gyvulius ir arklį paslėpė pas kaimynus. Vėl sėdo ant dviračio ir išsileido ieškoti kito ūkio. Tuščią ūkį buvo sunku rasti, bet po kurio laiko apsistojo Avižienių kaime (Seirijų valsčiuje, Alytaus apskrityje). Paliktas Bielaičio ūkis buvo didelis, apie 25 ha. Vokiečiui išsikėlus, ten apsigyvenusi rusų šeima, pavarde Minka: tėvai su sūnum, kuris buvo rusų partizanas. Čia buvusi jų slėptuvė. 1942 m. įvyko rusų partizanų ir vokiečių kariuomenės susišaudymas. Rusų šeima dingo be žinios. Tada sudegė namas, kluonas ir tvartas, liko tik svirnas ir daržinė. Grigučių šeima susitaisė svirną bei namą ir rudeniop ten apsigyveno. Ilgainiui prasigyveno, įsigijo porą arklių, keletą karvių, kiaulių ir kito inventoriaus.

1944 metų vasaros pabaigoje vėl sugrįžo rusų kariuomenė. Grigučių žemė buvo arti plento. Žygiuojanti kariuomenė iš jų paėmė arklius, o paliko savo vieną sužeistą. Taip pat paėmė keletą galvijų. Grįžus į Lietuvą rusų valdžiai, Minkos sūnus buvo „miliepikas“ – liaudies gynėjas. Jis atvažiavo pas Grigučius, bet jau su šautuvu, ir pareiškė, kad 1941 metais čia gyvenęs jis su savo tėvais. Vieną sekmadienį atvažiavo su rusų leitenantu. Kadangi mano prosenelis buvo tarnavęs rusų kariuomenėje, mokėjo rusų kalbą, tai jie kalbėjosi rusiškai. Staiga kilo ginčas. Tada leitenantas, nuplėšęs Vytį nuo sienos, pradėjo keiktis, čiupinėdamas už revolverio. Prosenelė, tai pamačiusi, suprato, kad gali blogai baigtis. Tada ji sušuko: „Jonai, kiaulės išėjo iš tvarto!..“ Supykęs Minka liepė tuojau išsikraustyti, nes čia apsigyvens jo tėvai. Grigučių šeima, kiek dar suspėjo, iškūlė javų, keletą gyvulių paslėpė pas kaimynus. 1944 metų rudenį Jonas Grigutis rado tuščią namą Seirijuose ir iškeliavo į naują vietą vienu vežimėliu ir vienu sužeistu arkliu, kuris po kelių dienų nugaišo. Seirijuose gyveno kokį mėnesį.

Frontui nuslinkus už Suvalkų, prosenelė Veronika nedelsdama išėjo pėsčia iš Seirijų į Lenkiją pas brolį Daminyką, vokiečių laikais gyvenusį Raistinių kaime. Po kelių dienų sugrįžo vežimu, traukiamu brolio arklių. Naktį susikrovė savo turto likučius: siuvimo mašiną, puodus ir dubenis, vieną lovą, drabužius, patalus, šiek tiek maisto. Vežiman sulindo ir vaikai: Julijonas, vadinamas Ulijanu, Benediktas – Benius, Kazimieras – Kazys, Leonardas – Lionius, Vitalius ir maža Nijolė. Paryčiui, dar prietamsoje, išvyko iš Seirijų. Važiavo per Lazdijus, Galinius, Burbiškius, Kampuočius, Trakiškes ir vakare pasiekė savo namus Šlynakiemyje. Buvo 1944-ųjų spalio pabaiga. Sugrįžę rado apnaikintus trobesius ir nieko daugiau. Čia jų nieks nelaukė, bet buvo savo namuose. Ir nors nieko neturėjo, mano prosenelė Veronika jau nebeverkė. Tada mano močiutei Nijolei jau buvo 4 metukai.

Iš Grigučių šeimos albumo

Veronika Grigutienė, vilkinti liemene (šniurauka), kurią pasisiuvo iš savo mamos prijuostės, sugrįžus į gimtuosius namus 1945 m.

1945 m. pavasarį dukra Anelė, kuri pasiliko gyventi Lietuvoje, nuėjo į Avižienius. Ką dar surado iš Grigučių palikto turto, pardavė, atėjus į pasienį nupirko karvę ir atvedė ją iki sienos. Labai bijojo, kad jos nesugautų, nes ne vienas, bandęs kirsti sieną, buvo šunimis papjudytas ar nušautas. Karvę perėmė Ona (prosenelės sesuo) ir parvedė ją Grigučiams. Šeima jau turėjo sviesto, sūrio ir dar žuvų, kurių prosenelis prigaudydavo.

Jono ir Martyno Grigučių šeimos gyvenant Lietuvoje, apie 1943 m. Priekyje balta suknele stovi mano močiutė Nijolė Grigutytė-Valinčienė, šalia sėdi jos mama Veronika Grigutienė. Jonas Grigutis stovi paskutinėje eilėje trečias iš dešinės. Martynas Grigutis sėdi pirmas iš dešinės, o jo žmona Jadvyga – pirma iš kairės

Kai Grigučių šeima dar gyveno Avižieniuose, jų kaimynas kalvis Potekūnas buvo pasidaręs medinę formą. Toje formoje, pripildęs smėlio, iš aliuminio liejo šaukštus. Grigučių šeimai sugrįžus į gimtuosius namus, prosenelis taip pat pradėjo tokį darbą. Parsivežė smėlio, susikalė dėžę ir ėmė lieti šaukštus, dubenis, puodus ir keptuves. Darbas sekėsi, paklausa buvo didelė, bet trūko aliuminio. Šį kartą, po tiek daug nesėkmingų metų, likimas jam buvo palankus. Mat Bokšių kaime per karą buvo nukritęs vokiečių lėktuvas. Jame kaip tik buvę daug aliuminio. Jonas su kaimynu nuvažiavo arkliais ir parsivežė labai didelę lėktuvo dalį. Dabar prosenelis turėjo daug aliuminio, daug darbo, šiek tiek maisto ir pajamų. Gyvenimas pamažu gerėjo. Žiemą prosenelis vėlė veltinius, audė iš kanapių plėškes, mezgė žvejybos tinklus, darė bučius ir venterius žuvims gaudyti. Prosenelė audė daugianytes lovatieses (divonus), rankšluosčius (abrūsus), mezgė kojines, pirštines, siuvo. Pavasarį lauko darbus padėjo nudirbti kaimynai su arkliais. Sunku buvo prasigyventi, mokesčiai dideli, privalomos duoklės, kolektyvizacija, bet metai po metų ir jie prasigyveno. Gyvenimas bėgo savo vaga, Jono ir Veronikos vaikai suaugo, paliko gimtuosius namus ir pradėjo savarankišką gyvenimą...

1969 m. vasario 21 d., nugyvenęs 79 metus, iš šio pasaulio iškeliavo mano prosenelis, močiutės Nijolės tėtis Jonas Grigutis. Jo žmona Veronika Grigutienė, mano prosenelė, močiutės Nijolės mama, mirė būdama 89 metų Verbų sekmadienį, 1997-ųjų kovo 23 d. Žmogaus gyvenimas pasibaigia, bet ilgam išlieka nuveikti darbai ir atminimas mūsų širdyse. Grigučių šeimos išgyvenimai man rodo, kad nevalia pasiduoti, reikia kovoti už save ir savo artimuosius.

Esu dėkinga močiutei Nijolei Grigutytei-Valinčienei, jos broliui Benediktui Grigučiui bei Martyno Grigučio iš Raistinių anūkei Elenai Grigutytei-Jurkūnienei už išsaugotus prisiminimus, nuotraukas, senus dokumentus bei rankų darbo kūrinius.

Rašinys pagal Nijolės Grigutytės-Valinčienės, Benedikto Grigučio ir Elenos Grigutytės-Jurkūnienės prisiminimus
Mokytoja: Alicija Krakauskienė
Mokykla: Punsko Kovo 11-osios bendrojo lavinimo licėjus
Darbo tema: Lietuva ir jos gyventojai sovietų (1940–1941 ir 1944–1990 m.) ir nacių (1941–1944 m.) okupacijų metais. Netektys, represijos, genocidas, pasipriešinimas, gyvenimo sąlygos, žmonių likimai

Jono ir Veronikos Grigučių vaikai 2008 m. Iš kairės pirmoje eilėje: mano močiutė Nijolė Grigutytė-Valinčienė, Anelė Grigutytė-Vartavičienė, Julija Grigutytė-Vartavičienė (abi seserys pasiliko gyventi Lietuvoje), Teklė Grigutytė-Paransevičienė (gimė Veronikai ir Jonui Grigučiams sugrįžus į gimtuosius namus; vilki ta pačia liemene, kurią jos mama Veronika Grigutienė pasisiuvo iš savo mamos prijuostės), antroje eilėje: Leonardas Grigutis, Kazimieras Grigutis ir Benediktas Grigutis (trūksta Vitaliaus Grigučio ir Julijono Grigučio)

Šventėms besiruošiant

Birutė Burdinaitė-Ołów

Greta: Uff! Pagaliau sutvarkyta. Pažiūrėk, kaip švaru, net blizga.

Vilija: Matau, puikiai padirbėjai! Na, dabar jau ir eglutę galėsim papuošti.

Greta: Palauk, minutėlę pailsėkim. Išgerkim kavos. Ir vėl kibsim į darbą.

Vilija: Gerai. Kol Tu tvarkei saloną, aš iškepiau *doršus* ir *makreles*. Dar tik *fašeruotą ščupoką* reiks paruošti.

Greta: Tai aš Tau padėsiu.

Vilija: O ką dar turėsim padaryti, kai jau papuošim eglutę?

Greta: Aš dar turiu supakuoti dovanas. Visas *čemodanas* prikrautas ir ant aukšto paslėptas. Kaip manai, ar mama nešiotų *branzoletkes*? Nupirkau dvi labai įdomias. Ir *kolčikus*. Juos padovanosiu draugei. Buvau nupirkusi su mėlynos spalvos akute, bet vėliau *išmainiau ant* raudonos. Dar turiu *ne bile kokių* raštuotų *raistopų*, tik ar tai ne per prasta dovana?

Vilija: Visas *čemodanas* dovanų? Tai gal visas santaupas išleidai?

Greta: Tam ir taupiau. Bet nebijok, pinigų pragyvenimui dar liko. ☺

Vilija: Man atrodo, kad mama tikrai mielai pasipuoštų tais *branzalietais*. O ar žinai, kas pas mus žada atvažiuoti per Kalėdas?

Greta: Abi tetos su dėdėm ir vaikais. Ar dar kas užkviestas, nežinau.

Vilija: Dėdė Juozas *šposininkas*, tai nebus nuobodu.

Greta: Girdėjau, kad Kęstutis gražiai groja *ant smuiko*. Gal paprašyti, kad atsivežtų ir pagrotų?

Vilija: Geras sumanymas. Galėtumėm jam pritariant pagiedoti kalėdinių giesmių. Paskambinsiu ir paprašysiu.

* * *

Merginos kalbėdamosi porą kartų klaidingai pavartojo prielinksnį *ant*. Šis prielinksnis nevartotinas:
1) veiksmo objektui reikšti su veiksmažodžiais *mainyti (ant ko), keisti (ant ko)*, pvz., *Buvau nupirkusi su mėlynos spalvos akute, bet vėliau išmainiau ant raudonos (**į raudoną**). Paprašė pakeisti batus ant didesnių (**į didesnius; didesniais**);*
2) veiksmo priemonei, nesusijusiai su vieta, reikšti, pvz., *Girdėjau, kad Kęstutis gražiai groja ant smuiko (**smuiku**). Gaudo žuvis ant sliekų (**sliekais; su sliekais**).*

Dialoge įsivėlė ir svetimžodžių. Štai jų lietuviški atitikmenys: *doršas – **menkė**, makrelė – **skumbrė**, fašeruotas ščupokas – **įdaryta lydeka**, čemodanas – **lagaminas**, branzoletkė, branzalietas – **apyrankė**, kolčikai – **auskarai**, ne bile koks – **ne bet koks**, raistopai – **pėdkelnės**, šposininkas, šposas – **pokštininkas, pokštas**.*

LLD 2023 metų renginiai

LLD INF.

Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai (MSWiA), Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai, Palenkės vaivadijos maršalkos įstaigai ir Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai suteikus paramą pagal pateiktas paraiškas, Lenkijos lietuvių draugija (pati arba su kitomis įstaigomis) 2023 metais surengė ne tik kasmetinius renginius.

Balandžio 26 dieną Seinų „Lietuvių namuose“ vyko XXXII vaikų teatrų festivalis „Raganė“. Pasirodė aštuoni vaikų teatrai iš mūsų krašto ir du iš Lietuvos. Apie festivalį rašyta „Aušros“ 9 nr. 5–8 psl.

Konkursai:
- Lietuvos geografijos konkursas vyko kovo 6 dieną Seinų „Lietuvių namuose“;
- Lietuvos istorijos konkursas suorganizuotas kovo 27 dieną Seinų „Lietuvių namuose“;
- dailiojo žodžio konkursas surengtas gegužės 10 dieną Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje;
- lietuvių kalbos konkursas-viktorina IV–VI klasių moksleiviams vyko gegužės 16 dieną Vidugirių mokykloje, o VII–VIII klasių moksleiviams – balandžio 19 dieną Punsko Dariaus ir Girėno mokykloje.

Apie konkursus rašyta „Aušros“ 10 nr. 17–19 psl., o apie išvyką į Kauną konkursų laimėtojams – 14 nr. 17–18 psl.

Gegužės 21 dieną Suvalkuose vyko „Vienybės“ poezijos šventė. Apie ją rašyta „Aušros“ 11 nr. 9–10 psl.

Apie gegužės 26 dieną vykusį jau tradicinį „Lietuvišką vakarą“ Suvalkuose rašyta „Aušros“ 13 nr. 15–16 psl.

Birželio 24 dieną vyko ansamblių sąskrydis Burbiškiuose. Jame dalyvavo 14 mūsų krašto ansamblių ir svečias iš Lietuvos. Apie šį renginį rašyta „Aušros“ 14 nr. 9–11 psl.

Liepos 16 dieną LLD Ščecino skyrius ir Punsko Dariaus ir Girėno mokykla surengė mokinių išvyką ir minėjimą prie Dariaus ir Girėno paminklo Pščelnike. Apie tai rašyta „Aušros“ 14 nr. 11–12 psl.

Atostogų metu Punske vyko Vasaros krepšinio stovykla, kurioje dalyvavo 44 vaikai iš mūsų krašto lietuviškų mokyklų ir Lazdijų krepšinio klubo. Apie stovyklą rašyta „Aušros“ 17 nr. 7 psl.

Rugpjūčio 15 dieną Punske vykusias Žolines rengė Punsko valsčius, LLD, LLEKD, Punsko LKN. „Aušros“ 15–16 nr. 15–18 psl. išspausdintos Žolinių vainikų nuotraukos.

Straipsnis apie spalio 1 dieną surengtą Rudens gėrybių šventę su proza ir daina paskelbtas „Aušros“ 19 nr. 11–12 psl.

Apie 49-ąjį Vėlinių koncertą rašyta „Aušros“ 21 nr. 18–22 psl. ir „Aušros“ 23 nr. 21 psl.

Palenkės vaivadijos maršalkos įstaiga finansavo aštuonių dzūkiškų sijonėlių siuvimą vaikų liaudies meno studijai „Puniukai“, kuri šiemet šventė savo dvidešimtmetį. Apie jubiliejų rašyta „Aušros“ 13 nr. 20–21 psl. Maršalkos įstaiga taip pat parėmė Punsko lietuvių kultūros namų kapelos „Klumpė“ kompaktinės plokštelės leidybą. Ji bus pristatyta gruodžio pabaigoje. Apie renginį rašysime ateinančių metų „Aušroje“.

Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerija taip pat rėmė periodinių leidinių „Aušra“ ir „Aušrelė“ leidybą bei dalykinę LLD veiklą. Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas rėmė periodinių leidinių „Aušra“ ir „Suvalkietis“ leidybą, o Tautos fondas – „Aušros“ redakciją.

Nuoširdžiai dėkojame visiems rėmėjams. Be Jūsų paramos nebūtume galėję tiek nuveikti.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

GLOBALI LIETUVA

LIETUVOS RESPUBLIKOS UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJA

Podlaskie

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJA

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

A. A. DANUTĖ KRAUŽLYTĖ
1940-2023

Danutė gimė 1940 m. lapkričio 20 d. Vaitakiemyje. Jos vaikystė pokario metais buvo sunki. Danutė sirgo nugarkaulio džiova. 1961 m. baigė Punsko lietuvišką gimnaziją ir įstojo į medicinos seserų mokyklą Balstogėje. Įgijus medicinos sesers specialybę pradėjo dirbti Seinų ligoninės chirurgijos skyriuje. Buvo stropi ir pareiginga darbuotoja. Ligoninėje dirbo iki pensijos. 2000 metais išėjusi į pensiją gyveno Seinuose. Palaikė glaudžius ryšius su buvusiais bendradarbiais, ypač su gydytoju chirurgu dr. F. Sureliu. Paskui persikėlė gyventi į Punską ir globojo senstančius tėvus ir brolį Algį. Danutė mirė lapkričio 28 dieną.

Esame dėkingi Punsko ambulatorijos darbuotojams, ypač gydytojai Janinai Paransevičienei, už gydymą, ačiū taip pat vaistinės vadovei Zitai Venslauskienei.
Dėkojame visiems, kas palydėjote mūsų sesę į amžinojo poilsio vietą. Ačiū giesmininkams už gražias laidotuvių giesmes.

Danute!
Sunki buvo Tavo vaikystė, sunki buvo ir Tavo senatvė!
Tebus lengva Tau Punsko žemė.
Ilsėkis ramybėje.

Liūdintys sesuo Rūta
ir broliai Sigitas ir Gediminas su šeimomis

Visos mūsų maldos kasdieninės,
Viešpatie, duok tėviškės dangaus...
Tik tenai pailsusios krūtinės
Po visų kelionių atsigaus.

Dėl Danutės Kraužlytės,
Seinų ligoninės chirurgijos skyriaus
operacinio bloko medicinos seselės,
mirties nuoširdžią užuojautą seseriai,
broliams ir artimiesiems reiškia
Žardeckų šeima iš Olštino

Danutė išliks mūsų atmintyje kaip labai draugiška, sąžininga, pareiginga, nebijanti sunkaus darbo ir be galo atsidavusi savo profesijai. Ilsėkis ramybėje, miela drauge.

Įmonė EMISKAR
Vitas Pečiulis
Mokyklos g. 35
16-515 Punskas

Kokybiškai ir greitai montuojame oro kondicionierius bei šilumos siurblius.
Parenkame reikiamą kondicionierių/šilumos siurblį bei užtikriname konkurencingas kainas.
Tel. 502 026 107, emiskar@op.pl

PARDUODU

šalto spaudimo natūralų rapsų aliejų
litrinės talpos buteliuose.

Kreiptis į Ireną ir Vytautą Pečiulius tel. +48 792 202 773.

PADĖKA

Punsko savivaldybė ir Punsko valsčiaus gyventojai nuoširdžiai dėkoja verslininkams ***Romui Batvinskui***, ***Valdui Batvinskui***, ***Vytautui Kavaliauskui*** iš Punsko, ***Romui Krakauskui*** iš Agurkių ir ***Raimundui Vydrai*** iš Pristavonių už bažnyčios aikštėje papuoštą ir iškilmingai įžiebtą kalėdinę eglutę.

Ačiū tariame taip pat ***Jonui Mykolaičiui*** iš Marijampolės už padovanotą nuostabią žaliaskarę eglę.

Dėkojame „KRAM“ savininkui ***Romui Dzemionui*** iš Punsko už eglutės pargabenimą iš Lietuvos.

Dėkingi esame ***Punsko šeimininkių būrelio atstovėms***, prisidėjusioms prie eglės įžiebimo vaišių.